

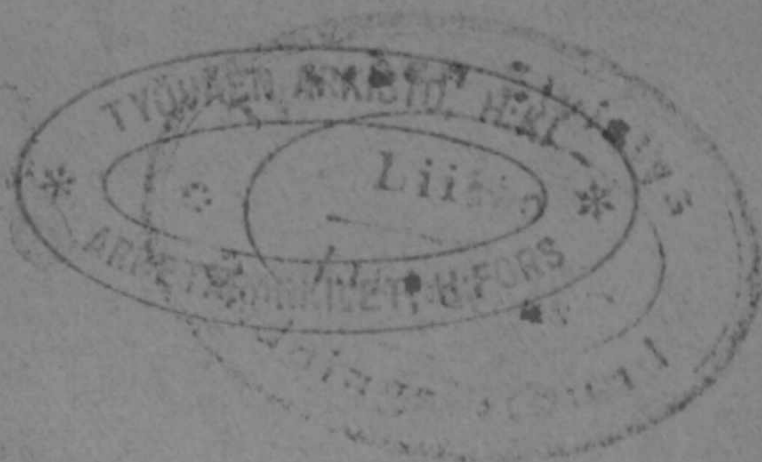
335 K 713

SOSIALISMIA

ESITTÄNEET

VÄINÖ VOIONMAA

JA MATTI SEPPÄLÄ



1. MITÄ SOSIALISTIT VAATIVAT (V. V.)
2. AATTEELLINEN SOSIALISMI (V. V.)
3. SOSIALIDEMOKRATIA JA KRISTIN-
USKO (M. S.)
4. KANSALLISUUSKYSYMYS JA SOSIA-
LISMI (V. V.)
5. RAITTIUSLIIKE JA SOSIALISMI (V. V.
JA M. S.)
6. SOSIALISTA VALISTUSTA (M. S.)

HELSINGISSÄ
RAITTIUDEN YSTÄVÄT

SOSIALISMIA

ESITTÄNEET

VÄINÖ VOIONMAA

JÄ MATTI SEPPÄLÄ



373.2 / Voi

HELSINGISSÄ

RAITTIUDEN YSTÄVÄT

282

TYÖVÄENLIIKKEEN
KIRJASTO

2021/12/15

ESTABLISHED

VAINO VOIONMAA

MATTI SEPPÄLÄ



HELSINGISSÄ 1906

OSAKEYHTIÖ F. TILGMANNIN KIRJAPAINO.

TYÖVAENLIKKEN
KIRJASTO

ALKUSANA.

Parisin kommunin kukistumisen jälkeen 1871 kierteli Suomen sanomalehdissä tämäntapaisia uutisia:

Kuuluisasta sosialistisesta seurasta „Internationale“, joka oli osallisena kunnan rikostöissä Pariisissa, ruvetaan saamaan tarkempia tietoja. Sen „programmi“ tarkoittaa polkea ja sortaa 1) kaikki uskonnot, 2) perheen, 3) omistusoikeudet, 4) perintöoikeuden ja 5) kansallisuudet. Se on levinnyt ei ainoastaan Euroopan useimpiin maihin, vaan myös Amerikkaan, jossa sillä kuuluu olevan 800,000 jäsentä. Kiinassa ja Indiassa se nimitää itsensä „taivaan ja maan veljes-yhdeksi.“ — Tätä nykyä koettaa yhtiö aikaan saada kapinaa Lyon'issa, Ranskan suurimmassa tehdaskaupungissa.

Sen pituista ja sen laatuista oli sanomalehtiä lukevan yleisömmme tieto sosialisteista ja heidän pyrinnoistään 35 vuotta sitten, vaikka sosialistisilla riennoilla jo silloin oli takanaan pitkä ja merkillinen kehityskausi ja vaikka ne etupäässä Karl Marxin vaikutuksesta jo Parisin kommunin aikana olivat saavuttaneet sen sisällyksen ja muodon, mikä niillä pääasiallisesti vielä tänäkin päivänä on. Aikaansa seuraavat suomalaiset, ensi sijassa J. W. Snellman, olivat kyllä jo aikaisemminkin havainneet ja arvostelleet ulkomaitten sosialistisia liikkeitä. Mutta meikäläisiä sivistysoloja kuvaavaa on, ettei Parisin kommunikaan saanut yleisöä raottamaan silmiänsä sen vertaa, että se olisi osannut erottaa taikauskon ja kummitukset todellisuudesta.

Sen jälkeen ovat sosialistiset riennot vähitellen ja erittäinkin viimeisen vuosikymmenen kuluessa tulleet meidänkin maassamme lähemmin tunnetuiksi. Työväenliikkeen mukana ne ovat sekoittuneet kansamme omaan lihaan ja vereen; maassamme toimii nuori, mutta elinvoimainen sosialidemokratinen puolue, jolle kansaneduskunnankin ovet nyt vihdoinkin ovat auenneet; sosialistiset käsitykset ja aatteet vaikuttavat jo kaikilla yhteiselämän aloilla. Kuitenkin on tunnustaminen, että nopeasti kasvavasta sosialistisesta kirjallisuudesta ja vilkkaasta sosialistisesta agitationitoiminnasta huolimatta suuri yleisö on sosialistisiin rientoihin nähden yhä vieläkin lähipitäin samalla tiedon kannalla kuin kolmekymmentäviisi vuotta sitten.

Kun maahamme ilmestyy karjarutto, niin rientävät hallituksen eläinlääkärit tutkimaan tautia, jotta ehkäisemistoimiin voitaisiin ryhtyä oikealla ajalla ja oikealla paikalla. Nykyään huudetaan paljon sosialismin rutosta, joka uhkaa itse ihmisiä, mutta sitä vastaan taistellaan ja sitä vastaan esitetään ehkäisytöimiä tavallisesti aivan umpimähkään, ilman minikäänlaista asian tutkimista. Asia, mikä hyvänsä, on kuitenkin ensin tutkittava ja tunnettava, ennenkuin sitä voidaan arvostella. Sen tahtoisimme lausua myöskin niille, jotka myöntävät, että sosialistinenkin liike saattaa sisältää jotain hyvää maallemme ja kansallemme. Heidänkin olisi itsensä ja yleishyvän vuoksi pyrittävä tarkemman tuntemisen kautta vahvistamaan mielipidettään ja vakaumustaan tässä tärkeässä asiassa.

Siinä syyt seuraavain tilapäisten kirjoitusten julkaisemiseen. Ne uskaltavat kääntyä varsinkin Suomen raittiuskansan puoleen siinä toivossa, että ne vähältä osaltaan voisivat vaikuttaa mielipiteitten selventämiseen nykyhetken tärkeässä yhteiskunnallisessa kysymyksessä, jota raittiusliikkeenkään ei enään käypääntään kääntämättä sivuuttaminen. Kirjoitusten tekijät lukeutuvat sosialidemokratisten aatteiden kannattajiin. Yhtä luonnollista ja suotavaa kuin on, että raittiusaatetta ja raittiusliikkeen vaatimuksia esittävät raittiusmieliset kynän- ja sanankäyttäjät, yhtä asianmukaista lienee, että sosialistisia vaatimuksia ja aatteita saavat yleisölle tulkita näiden aatteiden kannattajatkin sikäli kuin he niitä ymmärtävät; silloin ei ainakaan ole tahallisen väärentämisen vaaraa. Mutta siitä luonnollisesti seuraa, että nämä kirjoitukset rajoittuvat aineensa kuvaamiseen ja esittämiseen, vaan jättävät yleensä sen arvostelemisen yleisön omaksi asiaksi. Nämä kirjoitukset eivät tahdo kumota eikä puolustaa; ne tahtovat ainoastaan taitonsa mukaan valaista ja selittää.

1. MITÄ SOSIALISTIT VAATIVAT.

Tavarasta, jota pidämme kädessämme, voimme kyllä muodostaa mielipiteitä ja arvosteluja siitä koneestakin, joka on tavarahan valmistanut. Mutta itse koneiston laatua, kokoonpanoa, muotoa ja ominaista toimitapaa ei tuo tavara ensinkään valaise. Samoin on laita siinä kysymyksessä, jota tässä ryhdymme käsittelemään. Sosialismistakin voidaan lausua arvosteluja ja laatia yleisiä määritelmiä sen perusteella, mitä se on puhunut tai tehnyt. Mutta jos, niinkuin tässä on tarkoituksemme, emme kiinnitä huomiota tuloksiin, vaan itse laitokseen saadaksemme siitä tietoja ja voidaksemme sitä ymmärtää sen omalta kannalta, niin on aluksi tärkeintä tutustua käytännölliseen sosialidemokratiaan ja sen vaatimuksiin.

Vieraskielinen nimitys „socialidemokratia“ merkitsee sananmukaisesti yhteiskunnallista (socialista) kansanvaltaa (demokratiaa) eli tarkemmin tulkiten kansanliikettä, joka tahtoo toteuttaa kansanvaltaa yhteiskunnallisessa elämässä.

Socialidemokratia kuuluu niihin ilmiöihin, joita sanomme kansanliikkeiksi. Se on lähtenyt kansan syvistä työtätekevistä kerroksista ja niiden tarpeista. Kuulee usein väitettävän, ettei socialistinen liike olisikaan todellista ja vakavaa kansanliikettä, vaan

ainoastaan haaveita ja oppeja, jotka ovat syntyneet sosialistien oppi-isäin päässä ja joita kiihkoutuneet kansanjoukot sokeasti koettavat panna toimeen elämässä. Sosialistisen liikkeen historia kumminkin todistaa, etteivät tässä tapauksessa opit ole luoneet liikettä, vaan päinvastoin liike luonut opit. Ei mikään kansanliike ole tullut toimeen ilman oppeja. Sosialidemokratiakin tarvitsee oppejansa. Niiden sisällyksestä ja arvosta puhumme seuraavassa luvussa; tässä on puhe vaan niiden asemasta. Ne ovat, kuten sanottu, syntyneet sosialistisesta liikkeestä, mutta synnyttyään ja kehittyttyään ne ovat vaikuttaneet takaisin sosialistiseen liikkeeseen, joka siten todella useinkin näyttää vain käytäntöön sovelletulta opilta. Luonnollisesti on se seikka voinut vaikuttaa liikkeen voimaan ja kantavuuteen, vaan se ei ole muuttanut liikkeen perusasemaa.

Suuret kansanliikkeet ovat tavallisesti syntyneet kansan elämässä vallitsevista suurista epäkohdista. Sosialidemokratisen kansanliikkeen ovat synnyttäneet yhteiskunnallisessa elämässä ilmenneet epäkohdat, tarkemmin määräten aineelliset, taloudelliset epäkohdat.

Näiden epäkohtain olemassaoloa tuskin kukaan enään kieltää. Mutta kysymys niiden poistamisesta on synnyttänyt jyrkimmän ja syvimmän erimielisyyden, mikä milloinkaan on ihmisiä taisteleviin leireihin jakanut.

Todellisuudessa seisoo tällä alalla vastakkain kaksi puoluetta, kaksi luokkaa, kaksi järjestelmää, kaksi maailmankatsomusta, jotka tosin joskus tekevät ase-

levon keskenään, mutta joiden välille ei ole mahtunut mitään uutta, ketään kolmatta.

Toisen näistä puolueista muodostavat ne, jotka ovat vallassa olevan taloudellisen järjestelmän kannalla. He saattavat varsin hyvin myöntää epäkohtain olemassaolon. Mutta parannuskeinoihin nähden esiintyy heidän joukossaan hyvin monenlaisia mielipiteitä. Toiset lohduttavat itseään ja muita sillä luulotelmalla, että epäkohdat poistuvat itsestään, ilman erinäisiä voimanponnistuksia. Toiset taas ovat valmiit poistamaan epäkohtia, mutta ainoastaan osittain, ainoastaan sikäli kuin se käy laatuun liiaksi loukkaamatta yksityisten etuja ja rikkomatta perittyjä oikeuskäsityksiä. Toiset vihdoinkin ovat rautaisen johdonmukaisia ja lausuvat suoraan sen toivottoman mielipiteen, ettei taloudellisia epäkohtia voida poistaa eikä siis ole koetettavakaan poistaa; siltä he saattavat kyllä olla valmiit muulla tavoin, esim. hyvän tekeväisyydellä, lieventämään tahi korvaamaan taloudellisista epäkohdista kärsiväin kohtaloa. Kaikki nämä näköjään niin erilaiset katsantotavat lähtevät samasta juuresta, yksityisomistuksen ja yksityisoikeuden periaatteista, jotka heidän mielestään ovat koko yhteiskuntaelämän järkkymättömiä pääpylväitä. Niiden puoltajain kannalta ovat sosialistiset opit ja liikkeet kumouksellisia. Luonnollisesti he vastustavat sellaisia liikkeitä, vaikkapa tuo vastustus näennäisesti joskus voikin pukeutua hyvin lievään muotoon.

Tätä puoluetta vastassa seisoo sosialidemokratia, jonka mielestä taloudelliset edut ovat joutuneet vain erioikeutettujen nautittaviksi ja taloudelliset olot, sel-

laisina miksi ne meidän aikanamme ovat kehittyneet, polkevat työtätekevään kansanluokkain tärkeimpiä elinehtoja ja ovat saattaneet työntekijät aineellisen ja henkisen orjuuden tilaan. Sosialidemokratia katsoo, että nämä suuret epäkohdat johtuvat yksityisestä omistuksesta eli „kapitalismista“, joka siten on tullut kansan suuren työtätekevän enemmistön ja sen kautta yleisen edistymisen pahimmaksi esteeksi. Vallitseva kapitalistinen järjestelmä on itse luonut kapitalistien ja köyhälistön (proletariat) luokat, jotka nyt taistelevat yhteiskunnassa. Olot voivat muuttua ainoastaan perinpohjaisen uudistuksen kautta, siten että yksityisetu taloudellisessakin elämässä kokonaan alistetaan yhteisön (kollektivisuuden) edun alaiseksi. Ihmiset eivät ole luodut leivän ja rahan palvelijoiksi, vaan leipä ja raha ovat luodut ihmisten palvelijoiksi. Tarkoituksensa saavuttamiseksi kutsuu sosialidemokratia köyhälistöä yhteiseen, suureen vapaustaisteluun.

Vaikka siis sosialidemokratia ensi sijassa pyrkii tasa-arvon toteuttamiseen taloudellisella alalla, niin on taloudellisten olojen muuttaminen sille ainoastaan keino korkeampain inhimillisten tarkoitusten saavuttamiseksi. Se vaatii pahan poistamista, jotta sijalle voitaisiin luoda hyvää. Se koettaa raivata alaa ihmisoikeuksille laajimmassa merkityksessä, noille oikeuksille, joita kyllä on kirjoitettu moniinkin perustuslakeihin, mutta joita ei yksikään perustuslaki ole yrittänytkään toteuttaa. Edistys kulkee monia teitä. Senpä vuoksi sosialidemokratiakin kannattaa edistystä ja taistelee päämääränsä puolesta kaikilla aloilla,

missä se vain voi jotakin vaikuttaa: työmaalla, valtiossa, kunnassa, sivistyselämässä.

Sosialidemokratiassa siten yhtyvät arkipäiväisin aineellisuus ja korkein ihanteellisuus.

Näiden yleisten huomautusten jälkeen käännyimme erityisesti tarkastamaan sosialidemokratian peruskysymystä, taloudellista kysymystä. Tunnettu belgialainen sosialisti, professori Emile Vandervelde on äsken julkaissut valaisevia vertauksia kapitalistisen ja kollektivisen talousjärjestelmän välillä, jotka vertaukset tässä hyvin sopivat oppaaksemme.

Kapitalismin vallitessa — sanoo Vandervelde — on yksityisomistuksella paljon suurempi merkitys kuin yhteisomistuksella (kollektivisella omistuksella). Sosialidemokratian hallitessa tulisi yhteisomistus olemaan suurempi kuin yksityisomistus. Mutta niinkuin ei nykyisessä yhteiskunnassa yksityisomistuksen valta ole estänyt yhteisomistuksen olemassaoloa, niin ei sosialistisessa yhteiskunnassa yhteisomistuksen valta estäisi yksityisomistuksen olemassaoloa.

Tavallisesti tulkitaan sosialistisen yhteiskunnan oloja siten, että niissä nautinnon ja kulutuksen esineet jäisivät yksityiseksi omaisuudeksi, mutta tuotannon välineet tulisivat yhteiseksi omaisuudeksi. Täytyy olettaa, että kollektivisessa yhteiskunnassa monet tuotannon välineet jäisivät yksityisten ihmisten omaksi tai heidän haltuunsa. Voidaan hyvällä syyllä otaksua, että esim. talonpoikain omaisuus jäisi koskematta, vaikka suuria teollisuuslaitoksia käytettäisiinkin kol-

lektivisella tavalla. Tuskinpa myöskään olisi yhteiskunnan edulle välttämätöntä ottaa ihmisten keittostioita tai puutarhakaluja yhteiseksi omaisuudeksi. Toiselta puolen taas näyttää varmalta, että yhteisomistus tulisi ulettumaan moniin nautinnon ja kulutuksen esineisiin. Museoissa näemme tauluja, kuvapatsaita ja muita taideteoksia, jotka eivät ole mitään tuotannon välineitä, vaan jotka jo nytkin ovat kollektivista omaisuutta. Eivät asuintalotkaan ole juuri tuotannon välineitä; mutta luultavaa on, että sosialisessa yhteiskunnassa ne otettaisiin yhteisomaisuudeksi, tai että ainakin estettäisiin talonomistajia hyötymästä niiden vuokrauksesta ja hankkimasta siten tuloja ilman työtä.

Sosialismi vastustaa ainoastaan sellaista yksityisomistusta ja yksityisomaisuutta, joita käytetään toisten ihmisten työn anastamiseen. Sellainen omistus ja omaisuus, joka ei tee itseään syypääksi anastamiseen, saapi sosialismin puolelta olla rauhassa. Sosialismi ei tahdo riistää työntekijän työn välineitä, vaan hankkia hänelle välineet, jotka kapitalismi on häneltä riistänyt.

Jos yksityisen pikkuomistajan työ olisi yhtä tuotannollista kuin yhteisvoimin tehty työ, niin eivät ainakaan sosialistit vaatisi sellaisen työn poistamista. Kapitalismi se on, joka sen olemusta uhkaa. Kun nykyajan suurtuotanto on työntänyt syrjään vanhemman tuotannon kotitarvetta tai kotiseudun piiriä varten, ovat työntekijät menettäneet entisen yksinäisen työasemansa. Tosinhan eivät he kaikki ole joutuneet koneitten jalkoihin, mutta kaikki ovat menet-

täneet itsenäisyytensä ja joutuneet välittömästi tai välillisesti riippumaan kauppa- ja tehdaskapitalista. Pienten elinkeinonharjoittajain, kuten pikkuviljelijäin, pikkukauppiaitten ja pikkutehtailijain lukumäärä saat-
taa kyllä kasvaa, mutta kuinkahan monet heistä to-
della ovat riippumattomia koti- ja ulkomaisista vilja-
ja voikauppiaista, tukkukauppiaista, suurtehtailijoista
ja kaikenlaisista välikäsistä!

Osuustoiminta on kyllä tehnyt ilmeisiä ihmeitä varsinkin pikkuviljelijäin piirissä, mutta kapitalismin valtaan verraten on osuustoiminta vielä pieni kääpiö. Yleensä ovat osuuskunnat menestyneet vain sellaisilla aloilla, missä kapitalismilla ei vielä ole vankkaa asemaa. On siis hyvin ymmärrettävää, etteivät sosialis-
tiset työntekijät niissä maissa ja teollisuudenhaaroissa, joissa kapitalistinen tuotanto on vallalla, tyydy yksi-
tyiseen tai osuuskunnalliseen omistusmuotoon, vaan haluavat tehdä tuotannon välineet yhteiskunnan omiksi.

Työnjako, koneitten käyttö ja yhteistoimi ovat auttaneet suurtuotantoa valtaan kaikilla tärkeimmillä ja enin merkitsevillä teollisuuden aloilla. Siinä kohden ovat Marxin ennustukset täydellisesti toteutuneet. Työnjaon ihmeteltävistä seurauksista saamme käsi-
tyksen verratessamme toisiinsa vanhanaikaista kello-
seppää, joka saattoi viikkokausia näpertää yhtä ai-
noaa kelloa, ja uudenaikaista kellotehdasta, josta tulee valmis kello yhdessä minutissa. Missä konetyö ja käsityö joutuvat kilpailemaan, siellä edellinen sään-
nöllisesti voittaa. Mutta konetyön valtaantpääsemistä seuraa tavallisesti koko työjärjestön muuttuminen.

Kuta tehokkaammiksi tuotannon välineet tulevat, sitä helpompi on tuotannon muuttua yhdistyneeksi työksi, suurtuotannoksi. Yksityisen yrittäjän sijalle astuvat yhtiöt, osakeyhtiöt, suuret yhtiöliitot, jättiläismäiset „renkaat“ ja „trustit“.

Suurtuotanto itsessään on taloudellista edistymistä. Mutta sen tuottamia etuja vähentävät jopa hävittävätkin kapitalistisen omistusoikeuden tuottamat haitat, työn ja omistuksen taistelu. Ilman tätä taistelua yksilöllinen tuotantotapa epäilemättä häviäisi vielä nopeammin kuin se nyt häviää. Uskottavalta myöskin näyttää, että kapitalistinen omistus tuottaa itse tuotannollekin haittoja, jotka ainoastaan kollektivinen omistus voi täydellisesti hävittää.

Kapitalistisesta järjestelmästä on muitakin arveluttavia seurauksia. Sen vallitessa eivät yhteiskunnan tuotantoa johda kyvykkäimmät, vaan rikkaimmat henkilöt, jotka eivät edes itse ole koonneet rikkautensa, vaan perineet sen. Ja näidenkin rikkaitten omakohtainen työ ja vaikutus vähenee vähenemistään yhtiötoiminnan kautta, joka yhä enemmän vieroittaa rahahallitsijat valtakunnastaan ja jättää sen teollisen virkavallan käsiin. Sillä tavoin juopa työn ja omistuksen välillä suurenemistaan suurenee.

Suurimmalla osalla teollisen työn tekijöitä ei enään ole minkäänlaista omakohtaista harrastusta sen tuotannon menestymiseen, jota he palvelevat. Nämä työntekijät muodostavat kyllä kollektivisen tuotantokunnan, mutta se tuotantokunta työskentelee vieraan yhteisön, omistajain yhteisön hyväksi. Sellaisissa oloissa työntekijät tavallisesti supistavat työ-

määränsä vähimpään mahdolliseen. On koetettu korjata tätä epäkohtaa n. s. „kappaletyöllä“. Mutta tämäkään keino ei ole tuottanut toivottuja tuloksia, koska työntekijäin lisääntynyt ahkeruus tavallisesti vähentää heidän ja heidän toveriensa säännöllistä työpalkkaa tai ainakin synnyttää pelkoa sen vähene- misestä ja koska lisäpalkka ei lisää työntekijän hyötyä itse tuotannosta.

Kapitalistinen järjestelmä, joka sillä tavoin sallii toisen ihmisen riistää toisen työn hedelmät, on luonut suuren joukon kapitalin omistajia, jotka elävät teke- mättä itse työtä tai ainakaan tekemättä yhteiskun- nalle hyödyllistä työtä. He päinvastoin vetävät suuria työntekijäjoukkojakin yhteiskunnallisesti hyödyttömään jopa vahingolliseenkin työhön. Sattuvasti sanookin Emile de Laveleye: „Jos joku toisen taivaankappa- leen asukas näkisi, miten meidän maanpallollamme miljonat ihmiset työskentelevät hyödyttömäin esineit- ten, kuten helyjen ja korujen, tai vahingollisten tuot- teiden, kuten opiumin ja väkijuomain valmistamisessa, ja näkisi heidän rinnallaan miljonain muitten ihmis- ten elävän suurimmassa kurjuudessa, niin varmaan hän huudahtaisi: Voi tuota hullua, lapsellista ja raakamaista ihmissukua! Se haaskaa aikaansa ni- perryksiin ja näperryksiin, eikä sillä ole millä se itsensä ravitseisi ja vaatettaisi.“

Tuotantokeinoja omistavain kapitalistien päämää- ränä ei ole tehdä tuotantoa niin hyödylliseksi kuin mahdollista, vaan saada tuotannosta niin suurta voittoa kuin mahdollista. Senpä vuoksi heidän lei- ristään kuuluukin valituksia, kun luoja antaa hyvän

viljavuoden tai kun tehtaot valmistavat „liian paljon“ tavaroita. Tuotannon runsautta, jota sosialistisessa yhteiskunnassa luonnollisesti pidettäisiin siunauksena, voidaan kapitalistisessa yhteiskunnassa pitää kirouksena. Kapitalistit ovat usein tahallaan jättäneet viljan mätänemään makasiineihin, heittäneet öljylastit mereen, panneet tehtaansa seisomaan, ettei vain tapahdusi yhteiskunnalle sellaista onnettomuutta, että köyhät ja viluiset saisivat liian halvalla tai ilmaiseksi ruumiinsa ravituksi ja verhotuksi. Ei ole kauan siitä kuin Amerikan pumpulipohatat sellaisesta syystä antoivat hävittää laajoja alueita kasvavia pumpulivainioita. Eikä ole kaukana samanlaisesta synnistä sekään kapitalistinen tapa, että köyhän kansan keskellä toimivat tehtaot pannaan seisomaan puolet viikon päiviä, ettei vaan syntyisi „liikatuotantoa“. Toisaalta saattaa voitonhimo kapitalisteja tekemään keskenään teollisuusliittoja, joiden tavallisimpana tarkoituksena on joko tavarain hinnan ylentäminen tai työpalkkain alentaminen tai molemmat. Sillä tavoin onnistui Keski-Europan hiilikaivosten omistajain talvella 1899—1900 saada aikaan „musta nälkä“. Tämä kapitalismin häikäilemättömyys on viime aikoina pakottanut yhä useamman kaupunkikunnan ottamaan valaistuksen, raitiotiet y. m. s. taloudelliset toimihaarat kunnan omaan haltuun („kunnallissosialismi“) ja yhä useamman valtion samalla tavoin ottamaan metsiä, rautateitä, hiilikaivoksia y. m. s. valtion haltuun („valtiososialismi“).

Onko ihme, että sosialismikin taistelee tällaisia epäkohtia vastaan ja että se kunnan ja valtion hä-

dän lisäksi ottaa huomionsa myöskin ihmisten hädän?

Historiallisista tapahtumista kai riippuu, tuleeko yhteiskunnan muuttuminen sosialistiseksi tapahtumaan nopealla vai hitaalla, rauhallisella vai väkivaltaisella tavalla. Mutta useimmat sosialistit ovat yksimielisiä siitä, että se voi tapahtua rauhallisella, vieläpä osittain huomaamattomallakin tavalla. Monella tuotannon alalla riittäisi kollektivisen kilpailun aikaansaaminen hävittämään kapitalistisen tuotannon. Siinä on se ainoa vaikeus, että yksityiset kapitalistit, jotka pitävät vapaata kilpailua aivan laillisena ja asianmukaisena, kun on kysymys heistä ja heidän eduistaan, kiven kovaan vastustavat vapaata kilpailua, kun sitä ruvetaan harjoittamaan heitä vastaan yhteisen edun hyväksi.

Paljon voitettaisiin yhteiseksi eduksi jo silläkin, jos säilytettäisiin yhteiskunnan omana edes ne tuotantokeinot, jotka eivät vielä ole joutuneet yksityisen kapitalismin haltuun. Valtio lakkaisi luovuttamasta metsiään ja maitaan yksityisille, kaupungit myymästä tonttimaita rakennuskeinottelijoille; käyttämättömät tuotannonhaarat, kosket, kaivokset pidätettäisiin yhteisön omana. Tällainen yhteisön yliherruuden säilyttäminen ei kuitenkaan sisällä „valtiososialismin“ oikeutuksen tunnustamista. Nykyisen, porvarillisten hallitseman valtion valtiososialismi on todellisuudessa valtiokapitalismia, jonka vaikutus usein on turmiollisempi ja orjuuttavampi kuin yksityisen kapitalismin. Venäjän viinamonopoli ja Italian suolamonopoli ovat varoittavia esimerkkejä sentapaisesta kollektivisuudesta. Oikea valtiososialismi on mahdollinen vasta

sitten kuin määrääjiksi pääsevät itse kollektivisuuden jäsenet, vasta sitten kuin sosialidemokratia on kukistanut porvarillisten valtiollisen vallan. Mutta ei sosialistisessakaan valtiossa ole kollektivista tuotantoa jätettävä valtion virkavallan käskettäväksi, vaan on se annettava tuotannon harjoittajain, työntekijäin omaan haltuun.

Taloudellinen tasa-arvo tulevassa yhteiskunnassa on toteutuva siten, että kaikki tekevät työtä ja saavat nauttia työn tuloksia sekä „tarpeensa mukaan“ että „työnsä mukaan“. Kun kaikkien ihmisten välttämättömistä elämän tarpeista on pidetty huolta, voidaan tuotannon mahdollinen ylijäämä varsin hyvin luovuttaa kyvyn ja taidon palkaksi. Sillä sosialismin tarkoitus ei ole tavarain laskuopillinen tasajako, vaan taloudellisen sorron poistaminen ja ihmisarvon vapauttaminen aineellisuuden kahleista.

Sellaisen kuvan antaa Vandervelde kapitalistisesta ja sosialistisesta talousjärjestelmästä. Lukija on varmaan myöntävä, että siinä kuvassa on sangen vähän utopioita, vaan sangen paljon kokemuksen todeksi vahvistamaa järkeä.

Mutta keinot, joilla sosialidemokratia aikoo ohjelmansa toteuttaa, — eivätkö ne ole väkivaltaisia, kumouksellisia?

Koetamme perustella vastaustamme. Väkivalta ja kumoukset ovat luonnonkansoissa ja historiallisten kansain aikaisemmilla asteilla epäilemättä syvästi jopa määräävästikin vaikuttaneet kansain kohtaloihin ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Myöhemminä histo-

riallisina aikoina näemme kuitenkin elinkeinojen rauhallisen kasvun ja kehityksen yhä suuremmassa määrässä tulevan yhteiskunnan määrääväksi voimaksi. Taloudellinen kehitys, eikä miekka, on meidän aikamme se valta, joka maailmaa hallitsee. Mutta tämä taloudellinen kehitys on jälleen pannut miekan kansain käteen. Muistakaammepa vain kuinka monta „siirtomaasotaa“ ja „kauppasotaa“ jo tämäkin polvi on nähnyt. Tuorein sellainen tapaus on Japanin ja Venäjän sota. Sellaiset tapaukset silmäin edessä tekee mieli sanoa, etteivät väkivalta ja kumous ole luoneet nykyistä yhteiskunnallista kehitystä, vaan että päinvastoin nykyisin vallitseva yhteiskunnallinen kehitys on luonut väkivallan ja kumouksen, synnyttänyt sotajoukot ja polisivoimat, joiden tärkeimpänä tehtävänä on ulkonaisen rauhan aikana käydä lakkaamatonta kansalaissotaa oman maan asukkaita vastaan.

Kansat ja kansanluokat ovat usein tehneet kapinoita ja ryhtyneet kumouksiin, milloin sorto on ollut liian raskas ja tilaisuus sorrosta vapautumiseen on ilmennyt. Pitkä rivi sellaisia tapauksia ulettuu Ranskan kunniakkaasta vallankumouksesta omaan kunniakkaaseen suurlakkoomme saakka. Sosialistit eivät ole ainoat, jotka noita tapauksia ylistävät. Mutta on ero kumouksella ja kumouksella. Joskin kumous, sosialistiselta kannalta katsottuna, saattaa korkeintaan olla paikallaan vanhan tai väärän kukistamisessa, niin ei se kelpaa eikä ole hyväksyttävä uuden tai oikean rakentamiseen. Käytännöllinen kokemus jo todistaa, että vanha on ainoastaan näennäisesti ku-

kistettu ja valtaa uudelleen paikkansa, ellei ole uutta ja parempaa panna vanhan sijaan. Ja koska sosiaalidemokratia katsoo rauhallista työtä ja luonnollista kasvua ihmiskunnan kehityksen todelliseksi kannattajaksi, uuden ja paremman oikeaksi luojaksi, ei se periaatteellisistakaan syistä voi hyväksyä väkivaltaa ja kumousta yhteiskunnallisen edistyksen aseiksi.

Emme malta olla tässä lausumatta paria sanaa Karl Marxin vallankumousopista. Muistettava on, että Marx eli parhaimman osan ikäänsä suurten kumousten keskellä ja sai omassa elämässään raskaasti tuntea maanpaon ja vainon katkeruutta. Mutta sitenkin hän oli kiireestä kantapäähän lujan järjestön mies ja ihannoii järjestynyttä yhteiskuntaa. Vallankumouksesta (revolutionista) puhuu hän kahdessa merkityksessä. Ensiksikin nimitti hän „revolutioniksi“ sitä pitkäaikaista muuttumisen ja mullistumisen tilaa, jossa yhteiskunta hänen mielestään oli; selvästi on revolutioni tässä samaa, mitä me sanoisimme „evolutioniksi“ tai yksinkertaisesti „kehitykseksi“. Toiseksi nimittää hän revolutioniksi keinojen ja toimien yhtymää, jolla määrätyllä hetkellä edistetään ja joudutetaan kapitalistisen yhteiskunnan muuttumista sosialistiseksi. Marxin oppi huipustui kapitalistisen yhteiskuntajärjestyksen kukistukseen, kapitalismin suureen loppumullistukseen, ja hän oli liian toimintahaluinen neuvoakseen ihmisiä ristissä käsin odottamaan tuota varmaan tulevaa loppunäytelmää, joka samalla oli oleva uuden sosialistisen yhteiskuntajärjestyksen alkunäytelmä. „Kommunistisessa manifestissä“ hän sen mukaisesti kehoittaa sosialisteja kan-

nattamaan kaikkia vallankumouksellisia liikkeitä valtion ja yhteiskunnan olevia oloja vastaan. Hän se se myöskin on laskenut nuo siivekkäät sanat, että „väkivalta on uutta yhteiskuntaa synnyttävän vanhan yhteiskunnan kättilö“. Mutta samalla Marx vakavasti varoittaa sosialisteja karttamaan raakoja ja hurjia tekoja. Kaikenlaiset yllätyskumoukset ja katukahakat hän kerrassaan hylkäsi ja kapakkasalaliitoille ja nurkkapuuhille hän nauroi; köyhälistön kumouksen piti olla selvää, rehellistä ja sitkeää taistelua. Työmiehille hän ennen kaikkea saarnasi itsensähillitsemistä ja itsensä tunteamista. Historian kulun ja suurteollisuuden kehityksen arveli hän kyllä aikanaan ilmoittavan, milloin vallankumouksen hetki on tullut. Yleisen hyvinvoinnin vallitessa ja kapitalismin kukoistaessa ei revolutionilla mitään voiteta. Vasta kun tuotannolliset voimat ja kapitalismi ovat kehittyneet äärimmäisiksi vastakohtiksi, on revolutioni alkava; mutta silloin se onkin „historian höyryveturi“.

V. V.

2. AATTEELLINEN SOSIALISMI.

Olemme edellisessä luvussa katselleet sosialistista liikettä käytännöllisesti toimivana liikkeenä, joka pyrkii määrätyn yhteiskunnallisen ohjelman toteuttamiseen. Siinä merkityksessä kutsumme sosialistista liikettä sosialidemokratiaksi. Mutta sosialistinen liike on myöskin henkistä liikettä, oppien ja aatteiden liikettä. Tätä sosialistisen liikkeen henkistä puolta varsinaisesti nimitämmekin sosialismiksi.

Korkeamman ihmistoiminnan rinnalla kulkee ja on aina kulkenut oppeja ja aatteita. On tarpeetonta tässä huomauttaa sellaisten oppien ja aatteiden merkitystä itse ihmistoiminnalle. Oppien ja aatteiden liike on rauhallista, mutta kuitenkin se pystyy kumoamaan ja rakentamaan maailmaa. Ei ole aivan perätön sananparsi, että aatteet johtavat maailmaa. Ajoittain ja etenkin viime aikoina on opeilla ja aatteilla ollut valtaava merkitys sosialidemokratisessakin liikkeessä.

Se onkin aivan luonnollista. Niin pian kuin yhteiskunnalliset liikkeet ovat tulleet itsetietoisiksi, niin pian kuin ne ovat kohonneet fysillisen luonnon välittömästi herättämiä nälkäkapinoita, kosta tarkoittavia tekoja tai hävittämisestä nauttavia kumouksia korkeammalle kannalle, ovat määrättyt opit ja aatteet

aina olleet tekoja johtamassa. Voimmepa sanoa, että niin pian kuin teoissa on ollut järjestystä, on niissä ollut aatteitakin; järjestyksen henki itse jo on aate. Aatteet saattavat syntyä aivan käytännöllisestä tarpeesta. Sosialidemokratia ei tule toimeen ilman oppeja ja aatteita jo siitäkään syystä, että sosialidemokratian voimakkaimmat vastustajat ovat oppeja ja aatteita. Henkinen vihollinen voitetaan ainoastaan henkisillä aseilla. Maailmanhistoria todistaa, ettei mitään oloja ole voitu pitää voimassa paljaastaan raa'alla voimalla, ilman henkistä, aatteellista kannatusta.

Ennenkuin lääkäri voi parantaa sairautta täytyy hänen tarkoin tuntea potilaan sairauden laatu. Mutta erityisenkin sairauden laadun tunteminen edellyttää koko ruumiin ja sen yleisen toiminnan tuntemista. Samoin on yhteiskunnallisen sairauden laita. Ennenkuin sitä voidaan parantaa on tunnettava sairauden laatu ja koko yhteiskunnan rakenne ja toiminta. Kun siis sosialistiset liikkeet koettavat parantaa yhteiskunnallisia epäkohtia, niin tulee parannusten mikäli mahdollista perustua yhteiskunnan tutkimukseen. Sosialistiset opit, mikäli niille on tieteellistä arvoa annettava, eivät siis voi olla muuta kuin yhteiskuntaoppia.

Kun lähemmin tarkastelemme niitä sosialistisia oppeja, joita aikain kuluessa on esitetty, huomaamme niissä kaksi toisistaan poikkeavaa suuntaa. Toinen suunta etupäässä vain kuvaa ja arvostelee yhteiskunnan oloja. Kun sosialismi on tähdätty olevia oloja vastaan, niin täytyy sen luonnollisesti myöskin

arvostella niitä ja näyttää vääriksi niitä puolustavat käsitykset ja opit. Tällä arvostelevalla alalla on sosialismi ollut erittäin onnekas. Yleisesti myönnetään, että sen arvostelu yhteiskunnasta on vaikuttanut „hyödyllisesti“ ja „terveellisesti“ yhteiskuntaoppiin ja itse yhteiskuntaankin. Jos yleensä voidaan puhua „tieteellisestä sosialismista“, niin on se nimi annettava yhteiskunnallisia oloja valaisevalle, arvostelevalle ja paljastavalle tutkimukselle.

Mutta sosialismi ei ole tyytynyt siihen paljaastaan kielteelliseen (negativiseen) tulokseen, minkä yhteiskunnallisten olojen tutkimus ja arvostelu voi antaa. Se ei tahdo ainoastaan repiä, vaan myöskin rakentaa, ei ainoastaan tutkia haavoja, vaan myöskin lääkitä niitä. Se ei voi tyytyä siihen lohdutukseen, että vanhat olot kyllä itsestään kuolevat pois, jos kerran ovat huonot, ja että sillä kaikki on hyvä. Sen, joka sanoo yhtä huonommaksi, täytyy sanoa toista paremmaksi. Kun sosialismi kerran vaatii olojen parantamista, täytyy sen myöskin tietää mitä se vaatii, mikä on se parempi, joka on pantava huonomman tilalle. Sosialismilla täytyy olla, ja sillä on, myöskin rakentavia (positivisia) oppeja. Mutta kun nuo rakentavat opit koskevat tulevaisuutta, joka ei vielä ole todellisuutta, niin eivät nämä opit, niinkuin todellinen yhteiskuntatiede, voi perustua kokemukseen ja havaintoihin, vaan perustuvat ne yksinomaan ajatukseen ja kuvitteluun (spekulationiin). Jo pienetkin yhteiskunnalliset parannusehdotukset ovat sellaisia ajatus- ja kuvittelurakennuksia; suuria sellaisia sanotaan „utopioiksi“.

Utopiat saattavat olla enemmän tai vähemmän todennäköisiä, mutta ne ovat siltä utukuvia. Siitä huolimatta voi niillä olla suurikin arvo ajatusten maailmassa. Platon „Politeia“ on utopia, mutta ajatusrakennelmana se on johdonmukaisimpia ja nerokkaimpia mitä milloinkaan on esitetty. On muuten kokonansa erehdyttävää luulla, että ainoastaan sosialistit ovat luoneet utopioita. Niitä tavataan kaikilla tiedon aloilla; kaikki tulevaisuutta koskevat opit ovat utopisia. Minkälaisia utopioita ovatkaan tähtitiede ja maanoppi luoneet! Porvarillinen talousoppi ennusti aikoinaan ihmiskunnalle suurinta onnea, kun kapitalismi pääsisi täydelliseen valtaan. Ne unelmat eivät ole toteutuneet, päinvastoin on kapitalismista seurannut mitä suurinta kurjuutta, mutta yhä vieläkin on ihmisiä, jotka uskovat kapitalistisiin utopioihin.

Yhteiskunnalliset utopiat ovat uskoa; tieteen arvoa emme niille tahdo antaa. Sosialistien yhteiskunnalliset utopiat perustuvat siihen uskoon, että oikeuden, rakkauden, ihmisyyden valta voivat luoda uuden yhteiskunnan, jossa hallitsee ihmisuus eikä kapitalismi. Sellaisesta utopiasta ei sosialismi tahdo eikä voi luopua.

Tätä uskoansa sosialistit eivät luonnollisestikaan vedä yhteiskunnallisen väittelyn ja taistelun kentälle. He ovat yhteiskuntatieteen piiristä saaneet väittelyyn ja taisteluun paljon kelpaavampia ja sopivampia aseita kuin nuo vapaat tunteelliset haaveilut tai järkitietoiset rakennelmat ja utopiat, joilla sosialismi vanhempina aikoinaan taisteli. Sitä muutosta tarkoittavat sosialistit sanoessaan, että sosialismi on muuttunut

„utopiasta tieteeksi“. Tätä lausetta ei ole kuitenkaan kirjaimellisesti ymmärrettävä. Kuten ennen jo olemme lausuneet, ei tiede ole sosialistisen liikkeen pääasia. Ankarasti arvostellen ei sosialistinen liike henkisenäkään liikkeenä, siis sosialismina, ole tiedettä, ei voi olla tiedettä.

Sattuvasti lausuu tästä seikasta L. Gumplovicz: „Jos sosialismi todellakin olisi tullut tieteeksi, niin olisi se mennyttä kalua, olisi se kaivanut oman hautansa. Sen oikeutuksena on ainoastaan sen pyrkimys sosialisen ohjelman toteuttamiseen, joka sisältää monta oikeaa vaatimusta. Että siihen sisältyy myöskin hyvä kappale utopiaa, ei tee mitään: me neehän sellainen mukiin muissakin puolueissa, esim. kirkollisessa puolueessa ja sen 'kristillisessä valtiossa' ja lakimiesten piirissä ja heidän 'oikeusvaltiossaan'. Mutta sinä hetkenä, jolloin sosialismi julistaa olevansa tiedettä, on se suorittanut osansa loppuun valtiollisella näyttämöllä. Mitä on sillä tekemistä tieteen kanssa? Tieteen asia on tutkia, vaan ei vaatia. Tiede etsii totuutta, mutta sitä ei löydetä valtiollisella näyttämöllä.“

Aivan samaa tarkoittaen lausuu sosialisti David, että „tiede on yksityisasia eikä puolueasia“. Epäilemättä niin onkin. Tiede itsessään ei ole sosialistista eikä porvarillista. Sosialistisen tai porvarillisen värityksensä saa tiede siitä, käytetäänkö sitä sosialistisiin tai porvarillisiin tarkoituksiin. Sosialistista voi tiede olla vain käytännöllisen merkityksensä vuoksi. Sosialismiksi on sanottava vain sellaista tiedettä, joka on otettu sosialistisen uskon tai käytän-

nön ohjeeksi. Eli oikeammin: sosialismi ei ole tiedettä, vaan uskoa ja aatetta, joka käyttää tiedettä. Kaikki tieteet ja opit, joita on käytetty sosialistiseen tehtävään, ovat olleet sosialismia. Kaikki vanhat yhteiskunnalliset oppi- ja koulukunnat, joilla on ollut sellaista merkitystä, ovat olleet myöskin sosialismia. Nykyaajan tieteellinen sosialismi on siinä elävässä luokkatietoisuudessa ja siinä vahvassa uskossa yhteiskuntaolojen muuttumisen mahdollisuuteen ja välttämättömyyteen, minkä yhteiskunnalliset tutkimukset ovat sosialisteille antaneet.

Sosialismin ei ole syytä surra tieteen paratiisinsa kadottamista. Seikka on nimittäin se, että koko ihmellinen yhteiskuntakin on karkoitettava puhtaan tieteen puutarhasta.

Ihmiselämä on siinä kohden aivan omituista laatuun. Luonnonelämää ja ajatuksellisia seikkoja voit käsitellä puhtaan tieteen mukaisesti, mutta et ihmisen henkeä etkä hänen elämäänsä. Ihmishenki ei tyydy sellaiseen käsittelyyn. Se pyrkii omasta tieteestään tekemään uskoa ja aatetta. Se vaatii, että esim. historiankirjoituksen pitää olla puolueetonta, ettei se saa esittää vääriä tietoja, mutta se lukee historiaa omilla kansallisilla silmillään. Ja säännöllisesti syntyy aivan samoista tosiasioista, samasta kertomuksesta, aivan erilaisia käsityksiä, uskoja ja aatteita. Yhtä säännöllisesti on historiankirjoittajalla tai yhteiskunnan tutkijalla tuollaisia määrättyjä käsityksiä jo ennen kuin hän ryhtyykään työhönsä. Sellaisesta työstä ei suinkaan synny puhdasta tiedettä.

Elämän valtaavat voimat vallitsevat elämän oppel-
 jakin. Harvoin tehdään niillä aloilla työtä vain kyl-
 män ja alastoman tiedon ja totuuden vuoksi. Jos
 niin olisi, jäisi historia useinkin vain historiankirjoi-
 tuksen historiaksi, filosofia vain filosofian historiaksi,
 yhteiskuntaoppi vain olevan yhteiskunnan puolustuk-
 seksi. Ei tieto ole vain tiedon vuoksi, eivät keksin-
 nöt ole tehdyt vain keksimisen vuoksi. Se johtuu
 siitä ihmisen ominaisuudesta, ettei hän halua aino-
 astaan tietoa, vaan hyödyllistä tietoa, opettavaa tietoa,
 sellaista, joka voi auttaa, edistää ja innostuttaa hänen
 elämäänsä.

Sellaista on aatteellinenkin sosialismi.

Nykyajan yhteiskuntatiede (sosiologia) on kehit-
 tynyt hyvin monihaaraiseksi. Oikeastaan ei ole ole-
 massakaan yleistä sosiologiaa, vaan ainoastaan suuri
 joukko sosiologisia erikoistieteitä. Osoittaaksemme
 lukijalle näiten tieteitten erilaista arvoa sosialismille,
 esitämme tässä lyhyesti pari yleisimmin tunnettua
 yhteiskunnallista oppia.

On hyvin yleisesti vallalla se käsitys, että talous-
 tiede antaa yhteiskunnan taloudellisista oloista oi-
 keamman ja pätevemmän kuvan kuin mitkään sosia-
 listiset opit ja että yhteiskunnalliset pyrinnot ja paran-
 nukset ovat suunnattavat taloustieteen paljastamain
 tai keksimäin „taloudellisten lakien“ mukaan.

Taloustieteellä on kyllä suuri arvonsa erityisenä
 tieteenä. Mutta sen sopivaisuudesta ja kelpaavai-
 suudesta yleispäteoiseksi, määrääväksi yhteiskunnal-
 liseksi opiksi saattaa olla eri mieliä. Annamme tässä

sananvuoron amerikkalaiselle yhteiskuntatieteen (sociologian) edustajalle L. F. Wardille.

Taloustieteen suuri oppi-isä Adam Smith puolusti suurinta vapautta kaikessa kaupassa ja liike-toimessa ja koetti pontevasti todistaa, että kansakunta saattoi ainoastaan sillä tavoin ja sitä tietä edistyä. Smithistä polveutuva n. s. „ekonomistien“ koulu kehitti ja täydensi edelleen tätä oppia, josta viimein tehtiin jonkunlainen talousopillinen epäjumala, mihin kaikki rajattomasti uskoivat. Vielä tänäpäivänäkin on tällä opilla paljon hartaita kannattajia.

Smithin oppi ei kumminkaan ollut niin ehdoton, miksi sitä on jälkeensä luultu. Hän myönsi opis-sansa löytyvän ristiriitaa. Niinpä lausuu hän teok-sessaan „Kansain rikkaus“ kerran: „Myyjän etu jolla-kin erityisellä kaupan tai teollisuuden alalla on aina eräissä suhteissa eroavainen yleisön edusta ja sille vastakkainen.“ Saman huomion tekivät ne talous-tieteilijät, jotka yrittivät ulottaa taloudellista tutki-musta yhteiskuntaan kokonaisuudessaan. Englanti-lainen John Stuart Mill nimitti sellaista taloudellista tutkimusta „yhteiskuntataloustieteeksi“ ja väitti sitä vallitsevasta taloustieteestä eroavaksi tieteeksi. Eng-lantilainen Bentham, joka esitti n. s. „utilitaristista“ eli hyödyllisyysoppia („suurin mahdollinen hyöty suurimmalle mahdolliselle joukolle“), antoi myöskin puolestaan tukea yhteiskuntataloudelliselle käsitykselle. Tällaiset virtaukset ovat järkyttäneet vanhoja vapaan kilpailun oppeja ja antaneet aiheita uuden n. s. itä-valtalaisen taloustieteellisen koulukunnan esiinty-miseen, joka koulukunta ei enään kohdista huo-

miotansa yksinomaan tuotannon, hyödykkeiden ja rikkauden aatteeseen, vaan panee painoa myöskin kulutuksen aatteisiin, ihmisiin ja heidän menestykseensä. Mutta yritykset saada näitä kahta aatetta sopeutumaan samaan tieteelliseen järjestelmään eivät vastaiseksi ole onnistuneet.

Todellisuudessa on asianlaita niin, että tässä on kysymys kahdesta eri tieteestä, joiden tunnukset on sekoitettu. Toinen näistä tieteistä käsittelee tuotantoa ja rikkautta ja toinen kulutusta ja ihmisten menestystä; kummankin tieteen lähtökohdat ovat aivan erilaiset. Edellisen lähtökohta on tuottaja, ei työntekijä, vaan yrittäjä, siis se, joka harrastaa mahdollisimman suurta tuotantoa. Kuluttajilla taasen on ymmärrettävä kaikkia niitä, jotka kuluttavat tavaroita, s. o. yleisöä eli yhteiskuntaa laajimmassa merkityksessä. Hyödyke-käsitys on kummallakin sama, mutta sen käyttäminen on aivan erilainen. Hyödyke merkitsee aina tyydytystä, mutta taloustieteessä yrittäjän tyydytystä, yhteiskuntatieteessä taas kuluttajain tyydytystä. Näiden kahden tyydytyslajin välillä ei ole mitään ehdotonta sopusointua. Taloustieteessä katsotaan menestykseksi jokaista liiketointa, joka tekee liiketoimen työn kannattavaksi. Liiketoiminnan käsitettä laajennetaan niin, että se käsittää tuottavia toimia, jotka eivät suorastaan ole niin vahingollisia, että niitä pidetään laittomina. Monet liiketoiminnan haarat, etupäässä juuri enin tuottavat, eivät tarkoita tuotantoa ahtaammassa merkityksessä eivätkä mitenkään lisää tuottamainsa tavarain arvoa. Kaupungeissa esim. harjoitetaan sangen paljon sellaista voittoa tuot-

tavaa liiketoimintaa, joka on vain keinottelua, ja keinottelun pitäminen todellisena tuotantona on taloudellista korua. Mutta taloustiede ei kysy, onko liiketoiminta rehellistä vai ei tai hoidetaanko sitä rehellisesti vai ei. Niinpä esim. voidaan maitokauppa tehdä kannattavammaksi sekoittamalla maitoon vettä yleisön tietämättä, eikä se seikka lainkaan häiritse taloustieteilijää, vaikkapa hän tietäisikin, mitä maidolle on tehty. Hänen huomiotansa kiinnittää vain maitokaupan tuottama menestys ja siltä kannalta saattaisi hän tieteellisellä tarkkuudella tutkia, mitä veden sekoitus vaikuttaisi maitomarkkinoihin ja miten paljon vettä maitokauppa voisi kestää. Juuri sillä tavoin menettelevät taloustieteilijät käsitellessään liiketoiminnan eri muotoja ja johtaessaan siitä niitä lakeja, jotka määräävät hinnat. He eivät koskaan kysy, onko hinta oikea; he ovat havainneet, että liiketoiminnan lakien mukaan, joita he kunnioittavat ihmisvoimista riippumattomina luonnonlakeina, hinnat ovat juuri niin korkeat, eivätkä korkeammat, kuin on tarpeellista suurimman voiton saavuttamiseksi. Yrittäjän liikettä määrää kaksi vaikutinta, tavarahan hinta ja myyty määrä. Suurempi määrä myytynä halvemmalla hinnalla saattaa tuottaa suuremman voiton kuin pienempi määrä myytynä korkeammalla hinnalla. Kun hinnat nousevat niin korkeiksi, että kuluttaja pitää edullisempänä tai on pakotettu luopumaan tavarahan kuluttamisesta tai käyttämään sen sijaan halvempaa tavaraa, joka korvaa toisen tavarahan, alenevat myyntihinnat ja voitto. Se on ainoa voima, mikä rajoittaa eräitten tavarain hintoja, jotka enemmän tai

vähemmin ovat monopolihintoja. Mutta sen lisäksi on useimmissa tapauksissa vielä olemassa kilpailun luoma este, jonka on luultu alentavan hintoja. Nyt on kumminkin opittu tuntemaan hyökkäävän kilpailun lait ja huomattu, että se ennemminkin ylentää kuin alentaa hintoja. Mutta taloustieteilijä välittää viis muista kuin vanhoista kaupan laeistansa. Jos hinta on kolme tai neljä kertaa suurempi kuin tuotantokustannukset, niin pitää taloustieteilijä sitä välttämättömänä. Kuluttajan tulee vain maksaa kaiken sen, minkä itse kauppa voi „kestää“. Siveelliset seikat eivät vaikuta taloustieteilijään; hänen laskuissaan on veden sekoittaminen maitoon ainoastaan voittoa tai tappiota tuottava vaikutin. Koko laaja väärennysteollisuus on taloustieteelle olemassa vain taloudellisena vaikuttimena liikkeenharjoittajan yksipuoliselta kannalta katsottuna.

Yhteiskuntatiede katsoo asiaa aivan päinvastaiselta kannalta. Se sanoo: jolleivät liiketoiminnan lait ole sellaisia, että ne itsestään pakottavat maitokauppiaan jättämään veden pois ja tarjoamaan yleisölle puhdasta tavaraa, niin on koko yhteiskunnan elämässä jotain mätää. Yhteiskuntatiede katsoo, että kun ihminen alkoi asua tätä taivaankappalettamme, oli häntä vastassa lukemattomia luonnonlakeja, joita hän vähitellen on voittanut, kesyttänyt ja tehnyt palvelijakseen. Ei näytä uskottavalta, että kun ihminen on saanut melkein kaikki fysilliset voimat ja monet elävät ja sielulliset voimat, kuten kasvit ja eläimet, palvelemaan ihmisen tarkoituksia, että kuitenkin niin sanotut taloudelliset lait olisivat toivottomasti ihmisen

vaikutuksesta riippumattomia. Eiköhän tässäkin tapauksessa voi toivoa, että kunhan oikein opittaisiin ymmärtämään yhteiskunnan menestystä haittaavia taloudellisia lakeja ja voimia, nekin voidaan tehdä vahingottomiksi tai muuttaa yhteiskunnalle hyödyllisiksi?

Tästä selonteosta riittävästi ilmenevät ne syyt, miksi eivät sosialistiset opit voi perustua vallitsevaan taloustieteeseen.

Yhteiskuntatieteitten alalla vallitsevista suunnista mainitsemme myöskin n. s. biologisen (elämänopillisen) koulun, joka katsoo inhimillistä yhteiskuntaa eläin- ja kasvielimistöjen mukaiseksi elimistöksi (organismiksi). Tämä koulu koettaa selittää yhteiskunnallista elämää samalla tavoin kuin Darwin koetti selittää luonnonelämää: yhteiskunnallisetkin ilmiöt ovat elimistöjä, jotka ovat täysin „analogisia“ (samoja tehtäviä suorittavia) eläin- ja kasvikunnassa tavattavain elimistöjen kanssa. Tätä käsitystä on yhteiskuntaopin alalla taitavimmin ja tarmokkaimmin edustanut englantilainen tutkija Spencer. Biologista ja yhteiskunnallista analogiaa ei hän käsittänyt ainoastaan vertaukselliseksi, vaan aivan asialliseksi. Mutta vaikka tällä käsityskannalla on ollut ja on hartaita kannattajia ja vaikka tällainen „organistinen“ oppi on suurimmassa määrässä suotuisa sosialistisille yhteiskunta-aatteille, on sitä vastaan kuitenkin tehty varsin päteviä muistutuksia. Spencer itse huomauttaa, että kaiken yhtäläisyyden rinnalla on olemassa syvää erilaisuuttakin yhteiskunnan ja organismin välillä. Organismi on aistillisesti havaittava (konkretinen),

sopusuhtainen (symmetrinen) ja tunnokas kokonaisuudessaan, mutta tunnoton yksityiskohdissaan — yhteiskunta taas päinvastoin aistillisesti havaitsematon, epäsuhtainen ja tunnokas yksityiskohdissaan, mutta tunnoton kokonaisuudessaan. Yhteiskunnassa on rakennelmia, elämiä ja tehtäviä, joilla ei ole vastaavaansa missään organisissa olennoissa; sellaisia ovat esim. kieli, uskonto, sopimus, vertauskuvallisuus, siirtolaisuus, vienti. Eläviin organismiin taas kuuluu sellaisia tehtäviä kuin syntymä, kuolema ja elämänuudennus, joita ei sellaisinaan tavata yhteiskunnassa. Kuta enemmän yhteiskunnat kehittyvät, sitä pysyvämmiksi ne tulevat, ollen siten siinä kohden biologisen kehityksen vastakohta. Jos paimentolaiset esim. vastaisivat vapaasti liikkuvia eläimiä, niin vastaisivat maataviljelevät yhteiskunnat vielä alempia eläimiä, polyppejä, merisieniä j. n. e. Kuta korkeammalle kannalle yhteiskunta kehittyy, sitä vähemmin se kärsii jonkun elimensä menetyksestä; elävissä organismeissa on asianlaita juuri päinvastainen. Yhteiskunnassa ei löydy mitään vastinetta myötätunnon suurelle vaikutusalalle, jota syystä kyllä pidetään yksityisen ihmisen siveellisen luonteen fysillisenä pohjana. Korkeimmilla elimillä on elimistössä yhdistävä ja hallitseva asema. Yhteiskunnan valituilla s. o. kehittyneimmillä ihmisillä pitäisi sen mukaan olla vastaava yhdistävä ja johtava asema yhteiskunnassa; kuitenkin on tunnettua, että kehittynyt äly päinvastoin vaikuttaa yhteiskuntaan erottavasti ja hajoittavasti, jotapaitse kokemus kyllä osoittaa, ettei

korkealla älyllä ole sanottavaa vaikutusvaltaa yhteiskunnassa, jota tunto eli etu kokoaa ja yhdistää.

Syvimmästi erottaa yhteiskunnan elimistöstä se seikka, ettei yhteiskunta ole mikään konkretinen, aistimilla havaittava esine. Me emme voi sanoa, että yhteiskunnan muodostavat miehet ja naiset tai että sillä yleensä olisi aineellista olomuotoa. Ihminen kuuluu luonnontieteelliseen lajiin tai sukuun, mutta yhteiskunta ei kuulu niihin. Paljon lähempänä on yhteiskunta laumaa tai joukkoa, jonka yksityisiä jäseniä jokin sielullinen voima pitää koossa; lähimmin lienee yhteiskunta verrattava vapaaehtoiseen järjestöön, kirkkokuntaan tai muunlaiseen yhdyskuntaan. Yhteiskunnan olemus on yhteyttä, ihmisten keskinäistä suhdetta. Mutta suhde ei ole aistillista, vaan oleellista (abstraktista) laatua. Laji ja sukukaan eivät ole aineellisia esineitä, vaan henkisiä käsitteitä.

Valtaavin ja vaikuttavin yhteiskunnallinen oppi, mitä milloinkaan on esitetty, on Karl Marxin oppi, joka on tullut tunnetuksi materialistisen (aineellisen) historiankäsityksen eli historiallisen materialismin nimellä. Kun tällä opilla yhä vieläkin on suuri vaikutus nykyaikaiseen sosialismiin, teemme seuraavassa lyhyesti selvää tuon opin tärkeimmistä pääkohdista.

Marxin opin pohjana on käsitys yhteiskunnan historiallisesta kehityksestä. Yhteiskunta on lakkaamattomassa kehityksen tilassa: yhtä kehitysstadiota seuraa toinen, yhtä kehitysmuotoa toinen kehitysmuoto. Vanhan ajan yhteiskunta, joka perustui or-

juuteen, on mennyt. Mennyttä on myöskin keski-ajan läänitysvaltainen yhteiskuntajärjestö. Noita kehityksasteita on seurannut kapitalistinen aika, joka 19. vuosisadalla on kehittynyt huippuunsa. Tässä historiallisessa merkityksessään ei kapitali ole mikään asia tai esine, vaan asiain tai esineitten muodostama yhteiskunnallinen suhde ihmisten välillä. Mutta kapitalistinenkin aika on oleva vain rengas kehityksen ketjussa, ja seuraava rengas on oleva yhteiskunnan kaikkien jäsenten itsetietoinen ja järjestelmällinen liitto. Kapitalistinen yhteiskuntamuoto ei voi olla ihmiskunnan elämän lopullinen, ehdoton muoto jo siitäkään syystä, että sen vallitessa suuret työtätekevät ihmisjoukot ovat luonnottomassa sorron tilassa. Kapitalistisen järjestelmän suurin virhe on se, että se on tuontantojärjestö ainoastaan kapitalia eikä koko yhteiskuntaa varten. Senvuoksi on tuo järjestelmä sisällisesti ristiriitainen. Se riistää tuotannon välineet itse tuottajilta (työntekijöiltä); se on luonut ja ylläpitää palkkalaisluokkaa, jolta on otettu pois työn edellytykset. Se perustuu siis suurten kansanluokain köyhyyteen ja sen elinehtona on köyhälistön keskinäinen murhaava kilpailu. Marx myöntää, että kapitali aikoinaan on ollut suureksi siunaukseksi kansoille; Adam Smithin taloustieteellistä koulukuntaa hän piti suuressa arvossa, samoin kuin hän yleensäkin koetti tehdä historiallista oikeutta menneille aikakausille. Mutta Adam Smith ja Ricardo erehtyivät siinä, kun pitivät oppejansa ehdottomina ja ikuisina. Sillä maailman perustana ei ole paikoillaan oleminen, vaan liikkuminen, edistyminen. Ne, jotka eivät

usko sellaiseen historialliseen kehitykseen, ovat sokeita. Senvuoksi on kapitalisminkin hyödyllinen aika mennyt ja on sen vahingollinen aika menevä. Tulevat polvet käyttävät hyväksensä kapitalistisen ajan koneita ja edistyksiä, mutta käyttävät niitä koko yhteiskunnan eikä muutamain harvain hyväksi.

Mutta kuinka, millä tavalla tapahtuu historiallinen kehitys? Marx vastaa: materialistisella tavalla. Yhteiskunnallisessa tuotannossa joutuvat ihmiset määrättyihin, välttämättömiin ja heidän tahdostaan riippumattomiin suhteisiin, tuotantosuhteisiin, jotka vastaavat heidän aineellisten tuotantovoimainsa kehitystasetta. Nämä tuotantosuhteet yhteisesti muodostavat yhteiskunnan taloudellisen järjestön, perustan, jonka ylle sitten rakentuvat yhteiskunnan oikeudelliset ja valtiolliset laitokset ja joita määrätty yhteiskunnalliset tietoisuusmuodot (käsitykset) vastaavat. Aineellisen elämän tuotantoseikat määräävät siis yleensä koko yhteiskunnallisen, valtiollisen ja henkisen elämänkehityksen. Ei ihmisen tietoisuus määrää ihmisten oloja, vaan päinvastoin yhteiskunnalliset olot määräävät ihmisten tietoisuuden. Omistusmuodot esim. syntyvät siten, että tuotantovoimat pukeutuvat oikeudelliseen muotoon. Mutta määrätyllä kehitystasella joutuvat aineelliset tuotantovoimat riitaan olevain omistusmuotojen kanssa. Silloin tulee yhteiskunnallinen revolutioni. Yhteiskunnan taloudellinen pohja kun muuttuu, niin täytyy koko päällysrakennuksenkin nopeammin tai hitaammin muuttua. Ihmisten keskuudessa ei tuo revolutioni, tuo tuotantovoimain luoma taistelu, tapahdu aineellisissa, vaan henkisissä muodoissa

— oikeudellisissa, uskonnollisissa, taiteellisissa, filosofissa muodoissa. Vanha yhteiskunnallinen muoto ei kuitenkaan kukistu, ennenkuin uudet tuotantovoimat ovat sen sylissä jo syntyneet ja kehittyneet. Senvuoksi ei ihmiskunta koskaan ryhdykään muunlaisiin yrityksiin kuin sellaisiin, joita se voi toteuttaa. Kun nyt tuotantovoimain kehitys on saattanut valitsevan porvarillisen tuotantomuodon taistelun alaiseksi, niin voimme pitää varmana, että sen omassa sylissä ovat syntyneet nekin keinot, joilla taistelu ratkaistaan.

Kaikki on maailmassa kehittynyt taistelun kautta. Luokkataistelu on historian punainen lanka. Tuotantolojen revolutionit synnyttävät revolutioneja ihmisten aivoissakin. Puhe siitä, että muka eri luokat historiassa toimivat suloisessa sopusoinnussa, on lapselista puhetta.

Ennen on ollut taistelevia säätyjä. Kapitalistisen tuotantotavan päästyä valtaan ei enään voi puhua säädyistä, vaan kahdesta suuresta luokasta, porvaristosta ja köyhälistöstä. Porvaristo seuraa tietämättäänkin ainoastaan oman luokkansa ajatustapaa, luokkapolitikkaa ja luokkaoikeutta. Sen tiedekin on luokkatiedettä, jonka tarkoituksena on kapitalististen vaatimusten puolustaminen.

Nyt ollaan yhteiskunnassa täydessä taistelussa. Tämä taistelu ei ole mitään yksilöllistä taistelua, vaan luokkataistelua, itse elämänehtojen taistelua. Lassalle koetti vielä sovittaa taistelevia keskenään. Mutta Marx katsoi, ettei enään voi tulla kysymykseen mikään sovinto, vaan ainoastaan voitto.

Ja kun köyhälistö voittaa, kun se kohoo hallitsevaksi luokaksi, nousee mahtavaan diktatorivaltaansa, silloin vanhat tuotantosuhteet häviävät ja katoa niiden mukana luokkataistelu. Voittava köyhälistö on hävittävä kaiken luokkavallan, hävittävä omankin luokkavaltansa. Sillä kun työ on vapautunut kahleistaan, tulee jokainen ihminen työntekijäksi, lakkaa tuotanto olemasta minkään erityisen luokan palvelijana ja alkaa palvella koko yhteiskuntaa, koko ihmiskuntaa.

Pohja-ajatus tässä suurenmoisessa opissa on siis todellakin materialistinen. Sen mukaan inhimillinen elämä, uskontokin, riippuisi ihmisten päivätyöstä. Me olisimme juuri niin uskonnollisia, niin siveellisiä, niin hyveellisiä kuin meistä riippumattomat aineelliset olot sallivat meidän olla. Ihminen, jonka ennen on luultu olevan historian vaikutin, onkin vain esine, joka ottaa vastaan historian vaikutuksia.

Täysin niin materialistinen ei Marxin historiankäsitys kuitenkaan ollut. Hän ei katsonut yksityisen ihmisen — jolle hän tahtoi pidättää sängen paljon vapautta —, vaan ihmisten yleensä olevan mainitun kehityslain alaisia. Ei Marx myöskään kieltänyt, että muutkin kuin aineelliset tuotantovoimat vaikuttavat historiaan, mutta hän piti aineellisuuden vaikutusta ratkaisevana.

Mutta näinkään lievennettynä ja monien myöhempien tutkijain täydentämänä ja valaisemana ei Marxin materialistista historiankäsitystä voida pitää täydellisenä ja yleispäteisenä yhteiskuntaoppina. Marxin oppi selittää tyydyttävämmin kuin mikään muu oppi

suuren joukon mitä tärkeimpiä yhteiskunnallisia ilmiöitä, mutta ei selitä kaikkia. On paljon muitakin vaikuttimia historiassa ja yhteiskunnassa kuin leipäkysymys. On voimia muitakin kuin nälkä, on monenlaista rakkautta, vallanhimoa, on itsettömiä haluja, kuten taito, tiede, totuudenrakkaus, uskonto y. m. s., jotka vaikuttavat yhteiskunnalliseen kehitykseen leipäkysymyksestä riippumatta.

Mutta juuri leipäkysymyksen alalla — ja sehän on sosialismin lähtökohta — on Marxin oppi yhä vieläkin voittamaton. Sen yksityiskohtia on ollut paljonkin parannettava ja korjattava. Mutta sen pohjaa, sen historiallista käsitystä, ei ole voitu muuttaa. Se on edelleenkin suurten socialistijoukkojen henkinen johtotähti. Ja sen paljon moitittu „materialismi“ on sittenkin äärettömän paljon tyydyttävämpi, äärettömän paljon ihanteellisempi kuin kaikki kapitalistiset opit. Sillä Marxin opissa on sitä, mitä kapitalismi ja kapitalismin opit eivät ole voineet köyhälistölle antaa — on tulevaisuuden toivoa ja uskoa!

V. V.

3. SOSIALIDEMOKRATIA JA KRISTINUSKO.

Kysymys sosialidemokratian ja kristinuskon keskinäisestä suhteesta on hyvin vakava kysymys yhtä hyvin kristinuskon kuin sosialidemokratian kannalta katsoen.

Ovatko kristinuskko ja sosialismi siinä muodossa, kuin se esiintyy nykyisen sosialidemokratisen liikkeen ohjelmassa, ristiriidassa keskenään? Kun ryhdyn tähän kysymykseen parhaan käsitykseni mukaan antamaan vastausta, tahdon kohta alussa saada sanotuksi, että en ole tätä vastausta etsinyt yksinomaan „asian tuntijain“ kirjoituksista, olkoot sitten teologeja tai tieteellisiä sosialisteja. Kristinuskon suhde sosialidemokratiaan on minulle ollut vuosikausia omantunnon kysymys, jota on täytynyt itselleni selvittää sisäisestä pakosta. Jos seuraavista riveistä olisi jotakin hyötyä niille, jotka ajalehtivät samassa sisäisessä ristiaallokossa, olisi tarkoitukseni saavutettu.

Kaikkein ensimmäiseksi on lukijan ja minun sovitava yhdestä asiasta: Kun tulee puheeksi kristinuskko, on muistettava, että kristinuskon ydintä ja henkeä ei sovi arvostella jokaisen mukaan, joka maailman silmissä esiintyy „kristittynä“. Mutta yhtä tärkeitä on muistaa, että väärin on tuomita sosialidemokratian

oppia ja tämän opin henkeä jokaisen „sosialistiksi“ itseänsä kutsuvan mukaan. Pappien ohella on myöskin pappiparkoja, ja on niitä myöskin toisille sosialismia saarnaavien joukossa henkilöitä, joille sosialismin suuret periaatteet ovat vielä sangen hämärät. Meidän täytyy siis niin puolella kuin toisellakin koettaa tunkea oppien ytimeen, eikä tyytyä laskettamaan tuomiota ensimmäisen opin edustajan mukaan.

Mitä sanoo sosialidemokratinen ohjelma kristinuskosta? Se sanoo, että uskonto on yksityisasia. Asian omasta luonnosta riippuu, että sosialidemokratia ei mene eikä voikaan mennä sen enempää sanomaan kannattajiensa suhteesta uskonnollisiin kysymyksiin. Sosialismi on kansataloudellinen opin-suunta, jolla on tekemistä ulkonaisen, taloudellisen elämän kanssa. Uskonto on sisäinen kysymys, sydämen asia. Sosialidemokratia tahtoo muuttaa ulkonaiset, taloudelliset tuotanto-olot toiselle pohjalle, kuin ne ovat nykymuotoisessa yhteiskunnassa. Sattuvasti on Stern huomauttanut, että tämä yhteiskuntamuodon muuttaminen sosialistiseksi on yhtä vähän uskonnon tiellä, kuin sähkövalon ottaminen käytäntöön kaasun asemasta taikka rautatien rakentaminen omnibuksen tilalle (Der Zukunftsstaat, Buchhandl. Vorwärts, Berlin 1906). Kristityn tulisi tietää, että Jeesuksen Kristuksen tunteminen ja seuraaminen on ollut mahdollista mitä erilaisimmissa yhteiskunnallisissa oloissa. Mitä siis häntä kristittynä liikuttaa, minkälaisiksi taloudelliset yhteiskuntaolot ulkonaisesti muodostuvat. Valtion rautatiet ovat

ainakin periaatteen kannalta sosialistinen laitos. Ei suinkaan niiden palveluksessa olevan ole sen takia vaikeampi noudattaa kristillistä vakaumusta, kuin yksityisellä rautatiellä, joka on yksityiskapitalistinen laitos, palvelevan henkilön.

Pääasia on, tahtooko sosialidemokratia rakentaa uuden yhteiskuntamuodon sellaisille periaatteille, että kristitty ne voi hyväksyä. Mutta ovathan todellinen veljeys, tasa-arvo, yhteisönni ja omantunnon vapaus sekä sosialidemokratian että kristinuskon periaatteet. Oikea sosialidemokratia yhtä vähän kuin kristinuskokaan ei voi hyväksyä anarkistisia taikka siveellisesti epäpuhtaita keinoja tarkoitusperiensä saavuttamiseksi.

Mutta — väitettäne — ovathan sosialidemokratian ajajat meilläkin enimmäkseen jumalankieltäjiä. Ei ole kuitenkaan jumalankieltämys mitään oleellista yksinään sosialidemokratialle. Karl Marx kyllä oli aikakautensa lapsi uskonnolliseen välinpitämättömyyteen nähden, ja hänen lähimmät seuraajansa katsoivat olevansa hyviä sosialisteja vasta silloin, kun myöskin olivat vapaa-ajatteliijoita; mutta aika on muuttunut. Kristittyjä ja jumalankieltäjiä on joka puolueessa. Jos tahdotaan olla puolueettomia, niin täydyttäne myöntää, että uskonnon julkinen vastustaminen on meillä ensimmäiseksi lähtenyt aivan toisista piireistä. Kun tiedemiehestä, joka aina on ollut vapaa-ajattelijä, tulee sosialidemokratian kannattaja, onko se sosialismin syytä, että hän on jumalankieltäjä. Jos asianlaita olisi niin, että ihmisen tullakseen sosialidemokratiksi täytyisi luopua uskonnollisesta vakauksestaan, silloin olisi sosialidemokratian aate

kristinuskolle vastakkainen. Mutta sellaista tapausta en tunne. Tiedän, että useita tunnettuja jyrkästi kristinuskon kannalla olevia henkilöitä, kirkon palveluksessa olevia pappejakin, on liittynyt sosialidemokratiaa kannattamaan, mutta ei ole ollut kysymystäkään, että he tällä olisivat luopuneet kristityn vakaumuksestaan. Päinvastoin olen tavannut Europan huomatuimman sosialidemokratisen kustannusliikkeen, Berlinissä sijaitsevan Vorwärts'in kirjakaupan, levittämissä julkaisuissa useampia sosialidemokratiaan liittyneiden pappien — esim. Göhre'n, van den Brink'in y. m. — kirjoituksia, joissa he panevat erityisesti painoa siihen, että heidän sosialidemokratiaan yhtymisensä ei suinkaan merkitse kristinuskosta luopumista. T:ri N. R. af Ursin, maamme vanhimpia ja tunnetuimpia sosialidemokrateja, julkaisi joku aika sitten sosialidemokratian eri puolia käsittelevien kirjoitusten joukossa myöskin suomennoksen englantilaisen papin Headlam'in kirjoituksesta, koska — kuten af Ursin itse lausuu Sosialistisessa Aikakauslehdessä — „parempaa ei ole löydettävissä, jos tahtoo esittää, mitenkä täydellisesti kristinuskon pohjalla seisova mies, joka antaa täyden tunnustuksensa sosialismille, koettaa todistaa itse raamatun avulla papiston tavallisen löyhän käsityksen sosialistisista riennoista vääräksi“. T:ri af Ursin jatkaa: „Ja se oli juuri päämääräni. Kristinuskon alkuperäinen ydin ei sodi sosialismia vastaan; esim. Keir Hardie, Englannin nykyisen varmistuvan työväenpuolueen johtaja, on sekä kristitty että sosialisti varsinaisessa merkityksessään.“ Ne sosialistiset tiedemiehet, jotka eivät muutamien luonnon-

tutkijain tavoin koeta puristaa ihmiselämän äärettömän vaihtelevia ilmiöitä samoihin puitteihin, mihin ovat ennen tottuneet kehitysoppia muovaamaan, vaan asettuvat sosiologiselle kannalle, ottavat nimenomaan uskonnon huomioon niiden tekijäin joukossa, joista ihmiskunnan kehitys muuttuvien taloudellisten olojen ohella riippuu. „Hyväksyttäköön tai oltakoon hyväksymättä tätä (uskonnollista) tunnetta, mutta sen todellista olemassaoloa ei voi epäillä. Todella uskonnolliset luonteet eivät tosin ole lukuisat, mutta niitä on“, lausuu tunnettu sosialidemokratinen tutkija Tugan-Baranowsky. Saksalaisissa sosialidemokratisissa käsikirjoissa välistä varottamalla varotetaan työväkeä loukkaamasta lähimäistensä uskonnollisia tunteita (vrt. esim. Arbeiter-Katechismus von Richard Calwer, Vorwärts, Berlin 1905) ja huomautetaan, että uskonnon yksityisasiaksi julistava ohjelman kohta ei mitenkään ole käsitettävä uskontoa halventavaksi (vrt. esim. Stern, Der Zukunftsstaat). Kun kaikesta tästä huolimatta meillä käytännössä on sattunut, että sosialidemokratian nimessä esiintyvä „agitaattori“ polkee jaloillaan raamattua ja ilkkuu kuulijoilleen, että „jos Jumala on olemassa, tulkoon nyt estämään“, niin tämä todistaa ainoastaan, että tuo mies on lähtenyt „agiteeraamaan“, ennenkuin on itse ennättänyt perehtyä sosialidemokratian ensimmäisiin alkeisiin. Ei tunne sosialidemokratian vapauden oppia se, joka tuollaisella raa'alla tavalla yrittää toisen omantunnon vapautta loukata.

Socialidemokratia ei tahdo „polttaa kirkkoja ja hirttää pappeja“. Se tahtoo kyllä kirkon erotta-

mista valtiosta, mutta onhan tähän suuntaan käyviä vaatimuksia esitetty kirkonkin puolelta. On luonnollista, että sosialidemokratian, joka vaatii oman tunnon vapautta, täytyy vastustaa sitä, että määrättyihin dogmeihin nojaavalla valtiokirkolla on määräämisvalta, jopa pakottamisvaltakin sekä niihin nähden, joiden kristillinen käsitys saattaa jossakussa kohden erota valtiokirkon tunnustuksesta, että niihin nähden, joiden valtiokirkon menojen seuraaminen, jos heitä siihen pakotetaan, on teeskentelyä. Kun valtio kantaa verotuloja kaikilta, on sosialidemokratian mielestä epäoikeutettua, että näitä varoja käytetään yhden kirkkokunnan kannattamiseen, koska siten osa kansaa — valtiokirkon jäsenet — tulee saamaan suuremman edun yhteisistä varoista kuin toiset, jotka eivät voi omantuntonsa takia valtiokirkkoon kuulua. Oikeuden periaate tulee täysin noudatetuksi vasta silloin, kun kukin kirkkokunta eli uskonnollinen yhdyskunta itse pitää huolta menoistaan.

Mutta vaatimusta astuu vielä lieventämään toinen sosialidemokratinen periaate: sosialidemokratian huolenpito vähäväkisistä siinä, missä tällaista huolenpitoa tarvitaan. Tähän perustuu esim. kuuluisan tiedemiehen, Wienin yliopiston rehtorin ja lakitieteen professorin, Menger'in kanta asiassa. Hänen „Uusi valtio-oppinsa“ (Neue Staatslehre), kymmenien vuosien tutkimusten tulos, lienee etevin sosialidemokratisia oppeja selittävä teos. Siinä hän esittää sen mielipiteen, että sosialidemokratian opin mukaan täytyy ehdottomasti antaa täysi vapaus uskonnollisen vakaumuksensa pitämiseen ja hartauden harjottami-

seen niille, jotka ovat uskonnollismielisiä, ja että sosialistisen yhteiskunnan tulee sen lisäksi suoranaisesti avustaakin näitä, joll'eivät omin neuvojin jaksa kustantaa itselleen kokouspaikkoja (s. o. kirkkoja). Menger ei itse ole kristinopin kannalla; hän luulee, että uskonnollinen tarve tulee vähenemään, mitä enemmän ihmiskunta kehittyy. Mutta niin kauan kuin tätä tarvetta on, on sitä saatava — se on Menger'in vaatimus — vapaasti tyydyttää.

Kuka tahtoisii väittää sosialidemokratian katsantokantaa kysymyksenalaisessa vaatimuksessa periaatteessa kohtuuttomaksi? Maalliseen vaikutusvaltaan pyrkiminen ja tuen etsiminen valtion mailmalliselta mahdilta on vierasta kristillisen kirkon omalle luonteelle. Kristinuskon sisäinen voima on siksi suuri, ettei sen olemassaolo ole ulkonaisista tuista riippuvainen. Onhan myöskin tunnettu asia, että oikeata, elävää kristillisyyttä löytää esim. Englannissa ainakin yhtä paljon, jollei paljoa enemmän vapaiden kirkkokuntien kuin valtiokirkon piirissä. Monesti olen kuulut Amerikassa oleskelleiden kansalaisten kertovan, että silloin kirkko vasta rakas on, kun se on omilla vähillä varoilla rakennettu; silloin se vasta omalta tuntuu. — Mitä tulee Menger'in y. m. luuloon uskonnollisen tarpeen vähenemisestä, on siitä turharuveta kiistelemään. Sittepähan se nähdään! Pääasia on, että uskonnollista tarvetta on täysi vapaus tyydyttää sosialistisessakin yhteiskunnassa.

Kirkon erottamista valtiosta ei oikea sosialidemokratia tahdo toimeen pantavaksi sellaisella yht'äkkisellä jyrkkyydellä, että siinä toisten omiatuntoja tar-

peettomasti raadeltaisiin. Onpa Norjan sosialidemokratisessa puolueessa esimerkki siitäkin, että puheenalaisesta vaatimuksesta on luovuttu, kun on tuntunut olevan toivoa siitä, että valtiokirkko osaa itse asettua oikealle kannalle asiassa. Jos kirkko ymmärtää itse toimittaa reformatsiooninsa, silloinhan ei siinä sivilisistä tarvita.

Entä uskonnon opetus kouluissa? Sen poistamisen vaatimus sosialidemokratisessa ohjelmassa on johtunut uskonnon julistamisesta yksityisen oman tunnon asiaksi. Koulu on kaikille yhteinen; sen vuoksi siellä on annettava sellaisia yleisiä tietoja, joiden omaksumisesta kaikki voivat tulla osallisiksi. Maissa, missä on useita kirkkokuntia rinnatusten vaikuttamassa, missä samassa koulussa käy katolisia, luterilaisia ja juutalaisia lapsia, on jo käytännöllisistä syistä jotenkin mahdotonta antaa sellaista uskonnon opetusta, johon kaikki eri uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat oppilaat voivat ottaa osaa. Sellaisissa oloissa on uskonnon opetuksen poistamisen vaatimus alkuaan syntynyt. Samalla on vaatimusta tukenut se pelko, että esim. katolisen kirkon kaikkea edistystä vastustava vaikutus yhä kasvaa, jos nouseva polvi myöskin koulun uskonnon opetuksessa joutuu sen vaikutusvallan alaiseksi.

Sosialidemokratia katsoo luonnollisimmaksi, että uskonnon opetus jää vanhempain taikka sen kirkkokunnan huoleksi, mihin he kuuluvat. Kun asiata katsotaan puolueettomalta kannalta, näyttää siltä, kuin tästä voisi olla se etu, että lapsi saisi oikeata, antajan sydämen vakaumuksesta lähtenyttä uskonnon ope-

tusta sen kuolleen opetuksen asemasta, mitä nykyisissä oloissa niin usein kristinuskolle itse vierailta opettajilta saadaan. Toiselta puolen olisi mahdollista, että täten jäisivät uskonnon opetuksesta osattomiksi ne lapset, joiden vanhemmat ovat uskonnolle vieraita, jopa vihamielisiäkin. Sen kokemuksen nojalla, mitä on n. s. Toivon Liitto-työstä eri maissa, voinee kuitenkin otaksua, että harvat vanhemmat suorastaan estäisivät lapsiaan saapumasta tuollaisiin opetustilaisuuksiin, niin pian kuin se olisi vapaaehtoisuuden asia. Onhan nähty, ettei kapakoitsijakaan kiellä lastaan menemästä raittiuskouluun. Mutta pakko synnyttää helposti vastustusta. Moni vanhin jo nyt pakotuksesta kiivastuneena koettaa kotona repiä sen, mitä uskonnon opetuksella on koulussa tahdottu antaa. Luulisi, että yksi ainoa oikean opettajan johtama, lapsen mieltä viehättävä uskontotunti viikossa merkitsisi enemmän puhtaasti uskonnollisen tarpeen tyydyttämisessä kuin useat opetustunnit, joissa kuollut ulkoläksy on pääasia. Itse tulin kaikesta dogmitiedostani huolimatta jumalankieltäjänä ylioppilaaksi. Vasta elämä minua opetti käsittämään kristinuskon sisällystä. Ehkä tämä vaikuttaa sen, että panen harvemminkin annetulle elävälle uskonnon opetukselle, johon lapsi mielellään tulee, suuremman arvon kuin sellaiselle dogmitiedolle, jota opettaja itse pakosta antaa ja joka sen vuoksi ei lapsen mieltä lämmitä.

Olen koettanut näin osoittaa, ettei olisi mahdollonta sovittaa tällä — myönnän sen avonaisesti — kristitylle omalletunnolle ehkä kaikkein arimmalla kohdalla sosialidemokratian ajatussuuntaa käytäntöön siten,

ettei loukattaisi vakaumuksessaan pysyvää kristittyä enempää kuin periaatteestaan rehellisesti kiinni pitävää sosialidemokratiakaan, edellyttäen että on hyvää tahtoa kummallakin puolen tahallisten loukkausten välttämiseen. Meidän sosialidemokratisen ohjelman kohta on suorastaan otettu saksalaisesta ohjelmasta. Olomme ovat kuitenkin siksi erilaiset, ettei näyttäisi olevan mahdotonta puheenalaista ohjelman kohtaa hiukan „tarkistaa“ — periaatteesta silti luopumatta — esim. siihen suuntaan, että uskonnon opetus jäisi kouluihin, mutta vapaaehtoisena aineena siinä merkityksessä, että siitä saisivat olla poissa niiden vanhempain lapset, jotka eivät ole uskonnollisessa kysymyksessä samalla kannalla, kuin oppilasten vanhempain enemmistö, sekä että opetuksessa olisi vältettävä kuultavaa ulkoläksyä. Selvää on, että näin ollen varsinasta opettajaa, joka ei itse halua uskonnon opetusta antaa, ei olisi siihen pakotettava, vaan jäisi silloin asianharrastajain huoleksi opettajan hankkiminen vapaaehtoista uskonnon opetusta antamaan. — Mitä edellä on sanottu uskonnon opetuksesta, ei tietysti koske kirkkohistoriaa, jolla joka tapauksessa yleiseen sivistyshistoriaan kuuluvana täytyy olla paikkansa kouluohjelmassa.

On vielä yksi sosialidemokratian kohta, joka on omiaan arveluttamaan kristinuskon kannalla olevaa: työväenluokan ajaminen luokkataistelun muodossa. Kristitty ei tietysti voi puolestaan vihan kylvämistä hyväksyä. Mutta sosialidemokratian aate ei olekaan mikään vihan aate; sekin tarkoittaa viime kädessä kaikkien onnea, kuulukootpa tällä hetkellä mihin

luokkaan tahansa. Sosialidemokratian taktillinen vaatimus kuuluu kyllä: luokkarajat selviksi, ei mitään kompromissia kapitalismin puolustajain kanssa! Mutta aivan samalla tavallahan nykyajan raittiusmiehet julistavat: rajat selviksi juomatavan kannattajiin nähden, ei mitään kompromissia „kohtuudenmiestenkään“ kanssa! Me emme silti juovutusjuomaliikkeen kannattajia persoonallisesti vihaa; päinvastoin on rakkaus raittiustyön perustuksena. Mutta me taistelemme sekä heidän katsantokantaansa että vaikutustaan ja valta-asemaansa vastaan, niin pian kuin he asettuvat meidän pyrintöömme vastustamaan. Raittiusväelle ei siis „luokkataistelu“, vaikkakin toisessa merkityksessä, ole ollut outoa.

Periaatteessa ei siis nykyinen sosialidemokratia sodi kristinuskoa vastaan.

Sotivatko sitten kristinuskon periaatteet sosialidemokratian aatteita vastaan? Lienee oikeastaan tarpeetonta ruveta todistelemaan, että näin ei ole laita, koska veljeys, tasa-arvo, toisen edun asettaminen oman edun edelle ovat kristinuskon perusaatteita.

Erinomaisen selvästi kuvastuu kristinuskon kanta esim. kertomuksessa rikkaasta nuorukaisesta, joka tuli Jeesuksen luo elämän viisautta kyselemään:

Ja katso, eräs mies tuli ja sanoi hänelle: „Opettaja, mitä hyvää minun on tehtävä, jotta saisin iankaikkisen elämän?“ Niin hän sanoi hänelle: „Miksi kysyt minulta sitä, mikä on hyvä? Ainoastaan yksi on, joka on hyvä. Mutta jos tahdot elämään päästä sisälle, niin pidä käskyt.“ Hän sanoi hänelle: „Mitkä?“



Jeesus sanoi: Nuo: „Älä tapa’, „Älä tee aviorikosta’, „Älä varasta’, „Älä todista väärin’, „Kunnioita isääsi ja äitiäsi’ ja: ’Rakasta lähimäistäsi niinkuin itseäsi’. Nuorukainen sanoi hänelle: „Kaikkea tätä olen noudattanut; mitä minulta vielä puuttuu?“ Jeesus sanoi hänelle: „Jos tahdot olla täydellinen, niin mene, myy mitä sinulla on ja anna köyhille, ja sinulla on oleva aarre taivaissa; ja tule seuraamaan minua.“ Mutta kun nuorukainen kuuli tämän sanan, meni hän pois murheellisena, sillä hänellä oli paljon tavaraa. Silloin Jeesus sanoi oppilailleen: „Totisesti minä sanon teille: rikkaan on vaikea päästä sisälle taivasten valtakuntaan“ (Matt. 19: 16—23).

Ei anna tällainen oppi tukea kapitalistiselle käsitykselle.

Jeesuksen oppi jos mikään on kansanvaltaista. Kerrankin kutsui Jeesus arvoasteista kiistelevät oppilaansa luokseen ja sanoi heille: „Te tiedätte, että ruhtinaat herroina hallitsevat kansoja, ja että mahtavat käyttävät valtaansa niitä kohtaan. Näin älköön olko teidän kesken, vaan joka tahtoo teidän keskuudessanne tulla suureksi, olkoon teidän palvelijanne, ja joka tahtoo teidän keskuudessanne olla ensimmäinen, olkoon teidän käskyläisenne“ (Matt. 20: 25—27).

Kuinka tärkeätä lähimäisenrakkauden toteuttaminen käytännössä on kristitylle, käy selville viimeisen tuomion kuvauksesta. Ne, jotka — itse edes kiinnittämättä siihen erikoista huomiota — ovat ruokkineet nälkäistä, juottaneet janoavaa, antaneet suojaa kodittomalle, vaatettaneet alastonta, lohduttaneet sairasta tai vankeudessa olevaa, ovat ijankaikkiseen elämään

kelvollisia. „Niin Kuningas vastaa ja sanoo heille: ‚Totisesti sanon teille: kaikki, mitä olette tehneet yhdelle näistä pienimmistä veljistäni, sen olette tehneet minulle’“ (Matt. 26: 40).

Ei ole usein lausuttu kovempaa tuomiota kapitalismille, kuin Jakobin ep:n 5: 1—5 sisältää: „Nyt te, rikkaat, itkekäät ja ulvokaat teidän viheliäisyyttänne, joka teidän päällenne tuleva on. Teidän rikkautenne ovat mädänneet, teidän vaatteenne ovat koin syömät. Teidän kultanne ja hopianne ovat ruostuneet, ja niiden ruoste pitää oleman todistukseksi teitä vastaan ja pitää syömän teidän lihaanne niinkuin tuli. Te olette koonneet itsellenne rikkauksia viimeisinä päivinä. Katso, teidän peltojenne elon korjanneiden työmiesten palkka, jonka te olette petoksella heiltä pidättäneet, huutaa, ja elonleikkaajien parut ja huudot ovat tulleet Herran Zebaothin korville. Te olette herkuissa eläneet maan päällä, ja olette teidän hekumanne pitäneet ja teidän sydämenne syötelleet niinkuin teuraspäivänä.“

Toteutettiinpa, kuten tunnettu, ensimmäisessä kristillisessä seurakunnassa kulutusomaisuudenkin yhteisyyden, siis täydellisen kommunismin aate. „Ja niiden paljoudessa, jotka uskoivat, oli yksi sydän ja yksi sielu, ei myös kenkään heistä sanonut mitään omak-sensa, kuin hänellä oli, vaan kaikki olivat heillä yhteiset. — — Ja ei myös ollut yhtään tarvitsevaa heissä; sillä niin monta, joilla oli peltoja tai huoneita, myivät ne ja toivat myytyin hinnan ja panivat apostolien jalkain eteen; ja jokaiselle jaettiin niinkuin kukin tarvitsi“ (Ap. Tek. 4: 32, 34—35). Kun seurakunta

laajeni, ei tätä järjestelmää kuitenkaan voitu kauan jatkaa. Tultiin käytännössä samaan tulokseen kommunismin kelpaamattomuudesta sosiaalisen kysymyksen ratkaisijaksi, mihin ovat tulleet nykyaikaiset sosialidemokratit, jotka eivät vaadi kommunistista kaiken omaisuuden tasanjakoa, vaan ainoastaan tuotannon välikappaleiden tulemistä valtion tai kunnan omaisuudeksi tai ainakin tehokasta valtion kontrollia, jotta yksityiset kapitalistit eivät enää olisi tilaisuudessa pidättämään työmieheltä hänen oikeudenmukaista palkkaansa.

Rukoillessaan Jeesuksen opettamaa rukousta pyytää kristitty: „Tapahtukoon sinun tahtosi maankin päällä niinkuin taivaassa“ ja „Anna meille tarpeellinen leipämme tänään“ (Matt. 6: 10—11). Näin ollen ei ole ainoastaan kristityn oikeus, vaan velvollisuuskin osaltaan tehdä, minkä voi, jotta kerran saataisiin yhteiskuntaolot sellaisiksi, että Jeesuksen opin mukainen tasa-arvo ja veljeys toteutuisi „maankin päällä“ ja että kaikilla olisi „tarpeellinen leipänsä.“

Jos siis kristinuskon ja sosialidemokratian periaatteet eivät ole ristiriidassa keskenään, mistä sitten johtuu, että käytännössä kristinuskon ja sosialidemokratian edustajat usein ovat joutuneet kiistaan toistensa kanssa? Syytä on ollut epäilemättä kummallakin puolella.

Friedrich Engels on piirtänyt meille kuvan niistä ajoista, jolloin kapitalistinen vapaaseen kilpailuun perustuva suurteollisuus pääsi vauhtiinsa Englannissa („Die Lage der arbeitenden Klasse in England“). Harvoin olen lukenut mieltä tärisyttävämpää

kirjaa. Vapaan kilpailun hurjuus paisui yli äyräiden. Miehet saivat tehdä työtä 14—18 tuntia vuorokaudessa voimatta ansaita niin paljon, että olisivat voineet hankkia perheelleen välttämättömimmän toimeentulon. Tästä syystä täytyi vaimojenkin mennä tehdastyöhön. Kun perheen äiti oli tehtaassa 12—13 tuntia päivässä, on selvä, millaiseksi kotielämä muodostui. Sitä paitsi täytyi — virallisten kertomusten mukaan — lastenkin 5—6 vuoden iästä alkaen raataa usein 14—16 tuntia tehdastyötä, ruoka-aikoja lukematta. Seuraukset olivat mitä kamalimmat. Suuri joukko nuorisoa tuli suorastaan raajarikoiksi. Työväen keskielämänpituus lyheni pelottavassa määrässä. Siveellinen viheliäisyys oli sanoin kuvaamatonta. Moni tehdas oli samalla tehtaanisännän haaremi. Ahtaat asunnot, pitkä, kaikki henkiset pyrinnot kuolettava tehdastyö ja yleensä kurjat elinehdot johtivat sitä paitsi työläisnuorison omassakin keskuudessaan etsimään sukupuolilyhteydestä jotakin vaihtelevaisuutta yksitoikkoisen elämän synkkyydessä. Eräskin tutkija lausui vakuutuksenaan, että Manchesterissa „kolme neljäsosaa nuorista tehtaantytöistä 14—20 vuoden iässä oli haureellisia“. Tietämättömyys oli siksi suurta, että oli nuorisoijässä olevia työntekijöitä, jotka eivät tietäneet, kuka Jeesus tai Mooses oli. — Kun työväki vihdoin nousi taisteluun tätä viheliäisyyttä vastaan, ei se saanut kirkon miehiltä — kiitettäviä poikkeuksia lukuun ottamatta — niin voimakasta tukea oikeutetuissa vaatimuksissaan, kuin olisi odottanut. Kirkko ei noussut tarpeeksi pontevasti vapaata kilpailua vastustamaan.

Ei ole kirkko kaikkialla uudempinakaan aikoina noussut kapitalismin sortoa vastustamaan niin tarmokkaasti, kuin sen olisi tullut. Tästä syystä on työväki tuntenut itsensä pettyneeksi kirkkoon nähden. Tietysti ei tätä voida laskea kristinuskon syyksi. Se neuvoa selvästi: „Jos teidän seurakuntaanne tulisi joku mies, kantain kultasormusta ja kiiltävällä vaatteella puetettu, ja tulisi myös köyhä ryysyissä, ja te katsoisitte sitä, joka kiiltävissä vaatteissa on, ja sanoisitte hänelle: istu tässä hyvästi, ja sille köyhälle sanoisitte: seiso sinä siellä, taikka: istu tässä minun jaloissani, niin ette siinä oikein ajattele, vaan te tullette tuomariksi ja teette pahan erotuksen“ (Jak. ep. 2: 2—4). Kristinuskoko käänsä sorretun puolta pitämään muotoa katsomatta. Mutta kun kirkko ei ole tätä aina tehnyt, on saatu se käsitys, että se kristillisyyden, jota kirkko edustaa, on sellaista oppia, joka pitää rikkaiden puolta ja neuvoa köyhää kärsimään tässä maailmassa, luvaten hänelle korvausta tulevassa elämässä. Vielä vuonna 1891 lähettivät saksalaiset piispat „paimenkirjeen“ kirkon suhteesta sosialiseen kysymykseen, joka kirje ilman vastalausetta julkaisiin muutamissa skandinavialaisissakin uskonnollisissa lehdissä. Sen ajatusjuoksu oli se, että nykyinen epätasainen omaisuuden jako kuuluu Jumalan pyhään järjestykseen! Edellä mainittu pappi van den Brink katsoo asiakseen nimenomaan huomauttaa, kuinka Jeesuksen omia sanojakin vedetään nykyisen kapitalistisen järjestelmän puolustamiseksi. Evankeliumeissa kerrotaan, että Maria, Lazaruksen sisar, voiteli Jeesuksen kallisarvoisella nardusvoiteella.

Juudas Iskariot moitti tätä tuhlausta, koska voide olisi voitu myydä noin 300 markasta ja rahat antaa muka köyhille. Jeesus tiesi, että Juudas yhteisen kukkaron näpistelijänä piti yhtä paljon huolta omasta edustaan kuin köyhistä. Aavistaen lähenevän kuolemansa Jeesus sanoo, että Maria voiteli hänen ruumiinsa „hautaamista varten“, käsittää teon siis „hyväksi työksi“ hänelle ja lausuu tässä yhteydessä: „Ainahan teillä on köyhät keskuudessanne, ja milloin tahdotte, saatatte heille hyvää tehdä, mutta minua ei teillä ole aina“ (Mark. 14: 7). Näillä sanoilla sitten juljetaan puolustaa nykyistä taloudellista tuotantojärjestelmää, jonka kautta toiset ovat jo syntymästään määrättyt kurjuuteen, mikä katkeroittaa heidän koko elämänsä, sill’aikaa kun toiset ilman omaa ansiotaan saavat nauttia elämän päivänpuolen etuja. Helposti ymmärrettävissä on se katkeruus, millä sosialidemokratit valittavat, ettei kirkko ole läheskään samalla jyrkkyydellä kuin sosialidemokratit vaatinut edes sellaisia parannuksia, jotka suorastaan kuuluvat kristinuskon vaatimuksiin, kuten esim. pyhätön poistamista. Ei puutu Keski-Europassa esimerkkejä siitäkään, että protestanttinen kirkko — katolisesta puhumattakaan — on ryhtynyt rankaisemaan niitä pappeja, jotka ovat julkisesti tohtineet tunnustaa työväen vaatimukset taloudellisten olojen parantamiseen nähden oikeutetuiksi. Sellaisen vainon alaisina ovat olleet esim. papit Schall, Wenk, Baumann, Wagner y. m. — Kaikki tämä on kasvattanut työväen epäluuloa kirkkoa kohtaan yhä suuremmaksi.

En malta vielä olla mainitsematta omista kuulemistani erästä tapausta, joka räikeästi kuvaa kirkon

vallanhimoa. Wienissä oli toimitettava maapäiväedustajan vaali. Itävallassa on olemassa pääasiassa katolisten pappien ja tehtaanisäntien kannattama „kristillissosialinen“ puolue; itse asiassa on puolue yhtä vähän tosikristillinen, kuin se on „sosialinen“. Tämän puolueen äänenkannattaja vastusti kaikin keinoin vastaehdokasta, jona oli muuan yleistä kunnioitusta nauttiva, siveelliseksi luonteeksi tunnettu sosialidemokrati. Jälkimäisen puolesta taasen agiteerasivat m. m. muutamaiset naisasian ystävät, niiden joukossa Wienin tunnetuin hyvien harrastusten tuki, vanha kunnioitettu vapaaherratar. Vaalin edellä sisältää „kristillissosialinen“ lehti uutisen, että nyt ovat sosialidemokratit keksineet uuden agitatsionikeinon: heidän ehdokkaansa puolesta käyvät puhumassa — — kadun n:o — :n naiset (tunnettu haureuspesä!). Seuraavana päivänä menee vapaaherratar seuralaisineen lehden toimitukseen ja sanoo, että toimitukselle on tapahtunut erinomaisen ikävä erehdys. Sen sijaan, että toimittaja lupaisi mitään hyvitystä, hän avaa oven toiseen huoneeseen ja huutaa aputoimittajilleen: tulkaapa katsomaan, nyt niitä naisia on täällä! — — Kun asia koetettiin sittemmin ottaa puheenalaiseksi maapäivillä, sai „kristillissosialinen“ puolue sen estetyksi. Kerrottuaan tämän minulle, ystäväni t:ri W. — raittiustyöhön koko elämänsä uhrannut itävaltalainen lääkäri — lisäsi: „Älkää luulko, ettemme me tietäisi, että on muualla olemassa toisellaisia kristittyjä, kuin meidän ‚kristillissosialisen‘ puolueemme miehet ovat!“

Mutta kun tällaisia tosiasioita kuulee, silloin helpommin käsittää sen juovan, mikä on ollut olemassa

Keski-Europassa sosialidemokratian ja kristinuskon välillä. Kun sosialidemokratia etupäässä juuri sieltä on tullut meille, on myöskin selvää, että sen mukana on tullut myöskin vihamielisyyttä kirkkoa vastaan ja tullut enemmän, kuin sitä olisi omissa kotoisissa oloissamme syntynyt.

Aivan syyttömät ristiriitaan eivät kuitenkaan ole meidänkään kirkkomme edustajat. Tuli työväenpuhuja paikkakunnalle. Pappi kuuli hänen tulostaan. Varotti saarnatuolista seurakuntalaisiaan pysymään sellaisesta erillään. Teki sen tietysti hyvässä tarkoituksessa. Mutta onko ihme, että puhuja, kuultuaan millä tervehdyksellä pappi oli hänet vastaan ottanut, hyökkäsi tästä ärtyneenä puolestaan papin ja usein kaiken uskonnon kimppuun?

On tuomittu, ottamatta selkoa toistensa todellisista tarkoituksista.

Se, joka on nähnyt kirkon epäluuloa „uusia pyrintöjä“ kohtaan muilla aloilla, voi kuitenkin toivoa asian siltä puolen korjaantuvan.

Samantapainenhan oli useimpien kirkonmiesten suhde — raittiusliikkeeseen vielä neljännesvuosisata sitten. Maamme ensimmäinen yleinen raittiuskokous Turussa tahdottiin alottaa jumalanpalveluksella. Raittiusliikkeemme historioitsija Verkko kertoo tästä: „Pyydettiin tuomiokirkkoa tähän tarkoitukseen. Mutta raittiusasia oli silloin vielä niin huonossa huudossa, että vaikka puhdasoppiset luterilaiset papit saarnaisivat, joten opin puolesta ei olisi mitään vaaraa ollut pelättävissä, niin sittenkään ei saatu tuomiokirkkoa käyttää. — — Toimikunta pyysi sitten merimiesten

lähetyshuonetta, mutta pyyntöön kieltävästi vastattiin.“ Tämä tapahtui vuonna 1883.

Umpimähkäinen tuomitseminen on aina yhtä arveluttava asia, tapahtukoon se puolelta tai toiselta. Joll'eivät sosialidemokratian ja kristinuskon edustajat tahdo toisiaan ymmärtää, voi tästä syntyä ristiriita, jonka vertaista kansamme ei vielä ole kokenut.

Sosialidemokratien tulee huomata, että he käymällä kristinuskoa vastustamaan menettelevät sangen epäviisaasti sosialidemokratisen taktikankin kannalta katsoen. Kansamme pohjakerroksissa on paljon uskonnollista väkeä. Jos loukataan heidän uskonnollisia tunteitaan, herätetään heissä epäilystä ja vastustusta sosialidemokratiaa vastaan. Silloin vaikeutetaan tarpeettomasti sosialidemokratista herätystyötä. Yrittämällä tehdä pilkkaa toisten uskonnollisesta vakaumuksesta rikotaan — ja tämä on kaikkein arveluttavinta — sekä sosialismin pääperiaatetta että sosialidemokratian ohjelmaa, joka ei julista uskontoa vastustettavaksi, vielä vähemmän pilkattavaksi asiaksi, vaan kunkin yksityisen omantunnon asiaksi. Mitä arvoa voidaan vaatia ohjelman muille kohdille, jos sen yhtä kohtaa omassa leirissä, omissa sanomalehdissä ja omien agitaattorien puheissa julkeasti rikotaan?

Jotkut väittävät, ettei uskontoa kaivata enää sen jälkeen, kun ulkonainen kurjuus, joka nyt muka pakottaa uskonnon lohdutusta etsimään, on loppunut. Niin puhuvat eivät liene syvemmältä kokeneet elämän suuria sisäisiä ristiriitoja, niitä ihmissydämen

taisteluja, millä ei ole mitään tekemistä ulkonaisten taloudellisten olojen kanssa. Mutta sitä paitsi — mikä oikeus on toisella sosialidemokratilla mennä määräilemään, tarvitseeko toinen uskontoa vai ei? Sellainen määräileminen olisi jotenkin yhtä nurinkurista kuin sosialidemokratian pakottaminen toisilta lupaa kysymään, saako hän kehittää musikaalisia taipumuksiaan tai harrastaa runoutta. Sosialidemokratian vapaus ja itsemääräämisoikeus omissa yksityisasioissa — niin pitkälle kuin se käy päinsä toisten etua tai oikeutta loukkaamatta — ovat niin selviä asioita, että pilantekoa toisten uskonnollisesta kannasta täytyy pitää merkkinä siitä, etteivät pilantekijät tunne sosialismin oikeata luonnetta.

Ulkomailla, missä sosialidemokratian aatteita on ennätetty enemmän kehittää, onkin asema jo melkoisessa määrässä muuttunut. Aikakauskirjan „Sozialistische Monats-Hefte“ 1906 vuoden huhtikuun vihossa asettaa Wilhelm Schröder kysymyksenalaiseksi, onko sosialismille ollut etua siitä uskonnolle ja kirkolle vihamielisestä kannasta, jolle monet sosialidemokratit ovat asettuneet. Itse puolestaan hän tulee seuraavaan johtopäätökseen: „Taisteltakoon jyrkästi jokaista pappia vastaan, joka käyttää väärin uskontoa sosialistia sortaviin panetteluihin! Mutta meidän olisi jätettävä uskonto ja myöskin kirkko rauhaan niissä tapauksissa, missä se ei vedä yhtä köyhtä kapitalistivaltion kanssa.“ Sombart sanoo tunnetun teoksensa „Sozialismus und soziale Bewegung“ uusimmassa painoksessa: „Tätä nykyä kuul-
laankin periaatteellisesti uskonnolle vihamielisiä lau-

suntoja enää vain puolisivistyneiden sosialistien piireissä.“

Jos on vaadittava sosialidemokratian kannattajiin lukeutuvilta, etteivät tarpeettomasti loukkaa toisten uskonnollisia tunteita, niin vielä suuremmalla syyllä on vaadittava kristityiltä, etteivät ryhdy tuomitsemaan, ottamatta oikeata selkoa asioista. „Älkää tuomitko, jottei teitä tuomittaisi“ (Matt. 7: 1). „Joka sanoo (veljelleen): ‚Sinä jumalaton‘, on ansainnut joutua helvetin tuleen“ (Matt. 5: 22). Onko näin ollen oikeutettua kristinuskon kannattajien taholta mennä tuomitsemaan „jumalattomiksi“ kokonaisia kansalaisryhmiä tuntematta, keitä yksilöitä noihin ryhmiin kuuluu, kuten meillä on tapahtunut? Jos kristilliseltä taholta alituiseen tuomitaan sosialidemokratit ilman erotusta kristinuskon vastustajiksi, kenen syytä silloin olisi, jos monet sosialidemokratit vähitellen yhä enemmän ja enemmän paatuisivat tuosta puheesta ja arvelisivat: koska meitä aina sanotaan kristinuskon vastustajiksi, ollaan sitten! Tuollainen jyrkkä tuomitseminen näyttää usein aiheutuneen siitä, ettei ollenkaan tunneta nykyaikaisen sosialidemokratian sisällystä, vaan syytetään sosialidemokratiaa yksityisomaisuuden mielivaltaisen ryöstämisen halusta, yhteiskunnan järkipäisten perustusten repimisestä, perhe-elämän hävittämisestä ja muusta tuollaisesta hassutuksesta! Olen tavannut eräässä kristillisessä lehdessä näinä aikoina useamman kuin yhden kirjoituksen, missä ei ole osattu tehdä eroa nykyaikaisen sosialidemokratian ja kommunismin, vieläpä sosialidemokratian ja anarkiankaan välillä.

Yhteen seikkaan pyytäisin vielä kiinnittää huomiota, koska siinä kohden mielestäni on mitä tarkin aseman kaikinpuolinen punnitseminen tarpeen. Tarkoitan „kristillisten työväenyhdistysten“ perustamista. Ymmärrän niitä, jotka ovat näitä yhdistyksiä perustaneet, jo siitäkin syystä, että olen itse ollut samalla kannalla. Jo ylioppilaana ollessani kirjoitin erään yliopistollisen tutkimuksen, jossa asetuin n. s. kristillisen sosialismin kannalle. Lienen myöskin tässä maassa ensimmäisiä kristillisen työväenyhdistyksen perustajia. Mutta sittenkin on minussa yhä enemmän varmistunut se käsitys, että tätä tietä ei voida ristiriitoja tasoittaa. Oleskelin useita vuosia sitten Tanskassa, jossa siihen aikaan ruvettiin puuhaamaan kristillisiä työväenyhdistyksiä. Opettajani, kuuluisa professori Westergaard, joka jos kukaan tuntee sosialista kysymystä ja samalla on lämmin kristitty, lausui varmana luulonaan, ettei kristinuskolle eikä työväenliikkeelle tehdä kummallekaan palvelusta noilla jonkun verran keinotekoisilla yhdistyksillä; parempi on antaa työväen liittyä sinne, minne työtoveritkin liittyvät, mutta vaikuttaa siihen suuntaan, ettei sosialidemokratisissa yhdistyksissäkään kristityn vakauksusta loukata. Puhuttelin äskettäin jälleen Westergaardia; hänen arvelunsa oli osoittautunut oikeaksi, mitä Tanskaan tulee.

Jeesus liikkui siellä, missä kansanjoukot liikkivat. Hän ei noita joukkoja jättänyt, vaan koetti yhä uudelleen ja uudelleen niihin vaikuttaa.

Kun perustetaan „kristillisiä“ työväenyhdistyksiä, niin jo tällä nimityksellä tavallaan tuomitaan muut

työväenyhdistykset. Joku voi tulla siihen luuloon, että nuo suuret joukot, jotka toverihengen vetäminä sitenkin menevät sosialidemokratisiin yhdistyksiin, julistetaan jonkunlaiseksi parias-luokaksi. Työtoverit, joita luonnolliset siteet liittävätkin yhteen, revitään erilleen, ja heidän voimansa pitämään puolensa kapitalismin sortoa vastaan heikontuu samassa määrässä, kuin yhteistunto heikentyy. Entisten yhdistysten puolelta käsitetään usein uusia yhdistyksiä hajoittamisyrityksiksi. Seurauksena kaikesta tästä voi aikaa voittaen olla katkeruus ja riita, joka raatelee syvemmältä, kuin mitkään onnettomat puoluekiistat ovat voineet kanssamme raadella.

Näin ollen tuntuu sekä kristinuskon että sosialidemokratian kannalta yhtä toivottavalta, että keksitään sopiva tie tästä sokkelosta, mihin ollaan joutumassa. Itsestään selvä asia on, että tien täytyy olla sellaisen, että kumpikin puoli voi sen hyväksyä oman tuntonsa ja vakaumuksensa kanssa tinkimättä.

On olemassa ainakin yksi tapaus, jossa kristillinen työväenyhdistys on liittynyt maamme sosialidemokratiseen puolueeseen kohtaamatta mitään vastustamaitun puolueen hallinnon puolelta. Olisikohan mahdotonta ajatella asian järjestämistä siten, että kristilliset työväenyhdistykset yleensäkin yhtyisivät yhteistyöhön muun järjestyneen työväen kanssa taloudellisten ja yhteiskunnallisten epäkohtain poistamiseksi? Voisivathan kristilliset työväenyhdistykset asettaa yhteistyölle sen ehdon, että julkisessa sosialidemokratisessa toiminnassa lakataan uskonnollisia tunteita loukkaamasta, toisin sanoen, että sosialidemokratinen

ohjelma tässäkin kohden pannaan käytäntöön. Täten päästäisiin ainakin sille kannalle, että ammattijärjestöissä voisivat kaikki ammattitoverit puolustaa oikeuksiaan, eri leireihin hajaantumatta. Eihän mikään estäisi silti kristillisiä työväenyhdistyksiä selvitelemästä yhteiskunnallisia kysymyksiä kristinuskon kannalta. Myöntäähän sosialidemokratia täyden vapauden kaikille siveellisesti hyväksyttävälle harrastuksille.

Väärinkäsityksen välttämiseksi lisään, että olen edellyttänyt yhteistyötä ainoastaan sellaisten työväenyhdistysten välillä, jotka todella ovat valmiit ajamaan köyhälistön asiaa. Eihän puutu esimerkkejä sellaisenkaan „työväenyhdistysten“ perustamisesta, jotka itse asiassa ovat kapitalismin tueksi aiotut.

Paljon nostaa murrosaika sellaista ristiriitaa, minkä tyynempi kehitys ilman muuta tasoittaa. Mutta missä syvempiä, yhä suurenevia ristiriitoja on syntymässä itse asiassa samansuuntaisiin päämääriin pyrkivien välillä, siinä on syytä tutkia, ovatko ne välttämättömiä vai etupäässä vain väärinkäsityksestä aiheutuneita. Kun näkee, että uusi syvältikäypä veljesviha ja -vaino on orastamassa, on kaiketi tarkkaan punnittava, eikö se sittenkin olisi vielä kitkettävissä.

M. S.

4. KANSALLISUUSKYSYMYS JA SOSIALISMI.

Kansallisuus on eräänlainen henkinen voima, jolla on ollut ja yhä vieläkin on suuri vaikutus kansain elämässä. Tavallisesti sitä pidetään kansan ja valtion rinnakkaisena historiallisen elämän muotona: kansallisuus on vuorovaikutuksessa noitten muitten historiallisten muotojen ja laitosten kanssa, mutta kuitenkin on se niistä poikkeava omintakeinen ja ominlaatuinen historiallinen laitos.

- Oikeaa yleiskäsitystä emme kansallisuudesta voi saada, ellemme ota huomioon sen tunnusmerkkiä, sikäli kuin ne esiintyvät historiassa.

Yhteistä syntyperää, yhteisiä ruumiillisia ominaisuuksia, „rotua“, on pidettävä yhtenä sellaisena kansallisuuden tuntomerkinä. Kansallisuustaistelu esiintyy usein enemmän tai vähemmän selvänä ja tunnettavana rotutaisteluna. „Ylempi“ rotu sortaa „alempaa“ rotua. Valkoinen rotu pitää itseänsä mustaa ylempänä; Booker Washingtonin oivallinen kirja „Ylös orjuudesta“ antaa valaisevan kuvan Amerikan valkoisen rodun mieltäkuohuttavasta rotusorrosta ja neekerien liikuttavasta kansallisuustaistelusta. „Älykkään“ ja „kyvykkään“ germanilaisen rodun ylemmyydestä kaikkiin muihin rotuihin verrattuna ovat ger-

manilaiskiihkoilijat täysin vakuutettuja; he katsovat luonnolliseksi, että muut rodut palvelevat heidän rotuansa, ja he neuvovat noita muita jo ajoissa panemaan pillit pussiin, koska maailman herruus kuitenkin on tuleva germanilaisille. Samassa valtiossakin, missä asuu eri rotuja, pitää tavallisesti yksi rotu itseänsä muuta väestöä parempana. Rotuerotus ei aina perustu syntyperän ominaisuuksiin: puhuvathan vallassaolevat luokat usein „huonommasta kansasta“ aivan kuin jostakin huonommasta rodusta. Todella onkin yhteiskunnallinen kehitys usein tehnyt saman kansan eri kerroksista eri rotuja. Ratzel sanoo: „Monessa tapauksessa, jolloin puhutaan 'rodusta', olisi oikeampaa puhua 'luokasta'. Kaikissa kansoissa syntyy säätyerotuksesta ruumiillisia erotuksia, jotka ovat sitä syvempiä kuta kauempana kansat ovat sivistyksestä ja vapaudesta“. Halveksitun rodun ja sellaisen rodun yksilön voi vasta valta ja varallisuus päästää halveksitusta asemastaan. Japanilaisille sotasankareille kumartavat Euroopan kansat, jotka heitä ennen halveksivat.

Suomalaisille ei tarvinne laajemmin selittää rotutaistelun tapoja. Meidän maassamme vallitseva ruotsalaisuus on suureksi osaksi ollut juuri rotuylpeyttä. Täällä tunnetaan myöskin varsin hyvin nuo sisälliset rotuerotukset niin suomalaisessa kuin ruotsalaisessakin kansassa. Että kansallisuuskysymys tällaisissa tapauksissa merkitsee jotain muutakin kuin kielitaitelua, lienee myönnettävä.

Väkevä mies, jolla ei ole muuta kehuttavaa kuin ruumiinsa, kerskaa ruumiinsa voimista. Väkivalta ja

miekka ovat vanhempina historiallisina aikoina usein suorittaneet kansallisia tehtäviä omalla karkealla tavallaan. Tulella ja miekalla on voitettujen maassa raivattu alaa voittavalle kansallisuudelle. Sotakunnialla on aina ollut taipumus muuttua kansalliseksi kerskaukseksi. Sellaista oli muinoin roomalainen kansallisuus Rooman vallan voittomaissa. Sellaista oli Taneli Jusleniuksen aikaisten suomalaistenkin kansallistunto, kunnes Isoviha heille opetti toista. Miekkaan ja sotakunniaan perustuva kansallisuus ei missään ole ollut pysyväistä.

Syvempiä vaikutuksia kansallisuuksiin ovat tehneet uskonnot. On ollut aikakausia, jolloin uskonto on antanut kansoille lujimman kansallisen yhteyden, samoin kuin uskonto on pyyhkäissyt kansoja ja kansallisuuksia pois maan päältä. Kreikkalaiskatolinen uskonto on varmaan ollut yksi päävoimia Venäjän kansan muodostamisessa. Muhamettalaisuus on herättänyt Aasian ja Afrikan kansoissa uskonnollisen kansalliskiihkon, joka on kaikkia muita kansallisia ominaisuuksia ilmeisempi ja voimakkaampi. Luterilainen käännitys oli se päävoima, joka liitti Venäjältä valloitetun Karjalan kansallisesti muuhun Suomeen. Suurten uskonsotain jälkeen on uskonto kuitenkin maailman sivistysmaissa menettänyt sen väkivaltaisen luonteen, joka sen suhteessa kansallisuuteen aikaisemmin oli vallalla. „Kansallisuskontoja“ entisessä merkityksessä ei enään ole. Uskonnollinen suvaitsevaisuus ja laajalle levinnyt uskonnottomuuskin tekevät uskonnon kansallisen merkityksen meidän aikamme sivistyskansoissa epäiltäväksi, ellei olematto-

maksi. Kuitenkin on myönnettävä, että uskonnollisesti hartaissa kansoissa saattaa uskonnolla olla kansallisuutta suojeleva merkitys.

Yleisesti on tunnettua, että valtiolla on ollut suuri kansallisuutta luova voima. Hollannin ja Portukalin kansallisuudet ovat valtiollisesti syntyneitä. Valtiollinen kehitys on tehnyt myöskin Sveitsin ja Yhdysvallat kansallisiksi kokonaisuuksiksi, vaikka niissä puhutaan eri kieliä ja vaikka niiden kieliä puhuvat toiset suuret kansat. Valtiollinen valloitus on liittänyt muinon tanskalaisen Etelä-Ruotsin kansallisesti muuhun Ruotsiin.

Kuitenkaan ei valtiollinen yhtyminen läheskään aina merkitse kansallista yhtymistä. Kaikissa suurissa valtioissa on olemassa kansallisia eroavaisuuksia. Itävallassa, Venäjällä, Unkarissa, Turkissa ne ilmenivät erittäin räikeästi. Toiselta puolen ei myöskään valtiollinen hajoitus merkitse kansallista hajoitusta. Puolalaiset elävät kolmen suuren valtakunnan alueilla, mutta pitävät kuitenkin itseänsä kansallisesti yhteenkuuluvina. Valtioitten ja kansallisuuksien rajat käyvät maailman kartalla sangen monessa paikassa aivan erilleen. Valtio ja kansallisuus eivät ole mitään toisiinsa ehdottomasti kuuluvia laitoksia.

Pysyvämpi kuin mikään edellämainituista on kansallisuuden tunnuksena kieli.

Alhaisemmilla yhteiskunnallisilla kehitysasteilla on kielellä ainoastaan koneellinen merkitys. Se on silloin välikappale tai esine, jota vaihdetaan toiseen ilman minkäänlaista kaipausta. Afrikan neekerikansat pitävät muunlaisesta heimolaisuudesta kiini paljon

sitkeämmin kuin kielestään. Afrikassa on äskettäinkin nähty kokonaisten nekeriheimojen vapaaehtoisesti vaihtavan kielensä, paljaasta orjamaisuudesta voittavia, „hienompia“ kaffereita kohtaan. Suomeen tuskin tarvitsee Afrikasta asti noutaa sellaisia apinamaisuuden esimerkkejä. Sillä on ollut lukemattomia suomalaisia, jotka ovat hyljänneet äidinkiелensä aivan samasta syystä kuin kafferien jätkyttelijät. Kun nykykansat kiittelevät esi-isiänsä siitä, että ne niin uskollisesti ja sitkeästi ovat säilyttäneet äidinkieltä, niin tuo kiitos on usein aivan ansaitsematonta, koska monet kielet ovat säilyneet ainoastaan siitä syystä, ettei niillä ole ollut hävittäjää.

Mutta korkeammalla sivistysasteella ja erittäinkin silloin, kuin kansallisuus on tullut itsetietoiseksi, saa kielikin aivan toisen merkityksen. Silloin se todella saattaa olla kansallisuuden varsinaisin, lähtemättömin tunnusmerkki. Yhteinen kieli on, niinkuin Snellman sanoo, yhteistä tietämistä. Yhteinen kieli antaa kansalle henkisen leiman, niinkuin suku ja heimo antaa ruumiillisen. Sellainen kieli ei suvaitse sortoa. Jos sitä sorretaan, niin syntyy taistelu. Sorretut kielet ovat usein osoittaneet varsin ihmeellistä puolustuskykyä. Mahtava Preussi ei väkivallan eikä rahansa voimalla ole saanut kukistetuksi Etelä-Jyllannin valppaitten tanskalaisten eikä itäisten maakuntainsa puolalaisten kieltä.

Kuitenkaan ei kieli ole samaa kuin kansallisuus. Se saattaa olla, kuten sanoimme, kansallisuuden varsinainen, lähtemättömin tunnusmerkki, mutta se ei ole sen ehdoton tunnusmerkki. Se on kansallisuuden

tunnusmerkki silloin kuin sitä sorretaan. Sillä kielen sorto ei milloinkaan tarkoita ainoastaan kielen sortamista, vaan sisältyy siihen aina rodun, tapain, aatteiden, tunteitten, itsenäisyyden sortamista. Sorretun kielen puolustajat puolustavat jotain muutakin kuin vain kieltänsä. Kielitaistelu on senvuoksi aina kansallisuustaistelua. Siinä tilassa ovat puolalaiset, Etelä-Jyllannin tanskalaiset, tshekkiläiset ja monet muut kansat. Siinä tilassa olemme me suomalaisetkin ja senvuoksi meidän kielitaistelumme on puhtainta, oikeutetuinta kansallisuustaistelua. Mutta kun kansallisuus on kehitynyt niin mahtavaksi ja vahvaksi, ettei kukaan enään voi sen kieltä sortaa, niin voi kieli edelleenkin pysyä kansallisuuden tärkeimpänä tunnusmerkkinä (ympäristöömme nähden tulee kai meidän kansassamme varmaankin kauan niin olemaan), mutta sen ei tarvitse olla enään kansallisuuden tärkein tunnusmerkki. Kanada, Yhdysvallat, Sveitsi, Belgia, joissa kaikissa on kaksi kieltä tai useampia, mutta vain yksi kansallisuus, ovat siitä kumoamattomia esimerkkiä. Niissä maissa rakastetaan ja kunnioitetaan äidinkieltä, mutta niiden kansallisuus ei perustu kieleen, vaan yhteiseen isänmaahan.

Korkeampi kansallinen itsetietoisuus on herännyt verraten myöhään. Varsinaiset kansallisuusriennot alkoivat Euroopassa menneen vuosisadan ensimmäisinä vuosikymmeninä. Voitokkaan ranskalaisen armeijan painaessa Saksan kansaa alennukseen ja häpeään ryhtyi vapaamielinen ja rohkea saksalainen ajattelija Fichte kansalaisiaan herättämään. Hän oli omin silmin nähnyt, miten heikkoja valtiollisessakin

taistelussa olivat sellaiset hallitukset, joilla ei ollut kansan kannatusta. Siinä mielessä piti hän kuuluisat „puheensa Saksan kansalle“. Niissä hän mukaansatempaavalla tavalla kuvaili, kuinka isänmaa ja kansa ovat paljon korkeampia käsitteitä kuin jäykistyneet valtiot, kuinka valtio oikeastaan on vain välikappale kansallisuuden korkeitten tarkoitusten saavuttamista varten, kuinka valtiolaitokset menettävät olemisoikeutensa ja ovat sysättävät syrjään, milloin estävät kansallisuuden vaatimuksia, ja kuinka suuri ja mahtava ase kieli on kansallisuudelle. Fichten sanat herättivät kuulumattoman isänmaallisen ja kansallisen innostuksen saksalaisissa, jotka miehissä nousivat taistelemaan muukalaisia ja muukalaisuutta vastaan. Siitä varsinaisesti alkoi „kansallisuuksien aikakausi“ Europan historiassa, aika, jolloin kansain vapautusliikkeet esiintyivät etupäässä kansallisen vapautumisen muodossa.

Niinkuin kansallisuus oli uusi voima historiallisessa elämässä, niin oli kansallisuus-oppikin uusi edistysaskel yhteiskunnallisen ajattelun alalla. Fichten ajatustapa oli vielä kovin yksilöllinen; kansa sen mukaan oli ainoastaan kokoelma vapaita ihmisiä, joita yhteinen isänmaa ja kieli yhdisti kansallisuudeksi. Myöhemmät ajattelijat asettivat yksilön vapautta vastaan ihmis-yhdyskuntain, kuten perheen, kansan ja valtion tahdon, joka ei johtunut vapaudesta, vaan välttämättömyydestä. Vielä pitemmälle meni saksalainen ajattelijan Hegel, joka näki yhdyskunnallisen tahdon hallitsevan koko maailmanhistoriaa ja selitti valtiot ja kansallisuudet korkeimmiksi siveellisiksi

ilmiöiksi maailmassa. Valtio ja kansallisuus saivat täten kovin korkean ja yksinomaisen henkisen sisällyksen. Niistä tuli melkein pä pelkkiä ajatusrakennelmia ja „aatteita“. Vaikka pidämmekin tällaista oppia yksipuolisena, niin on kuitenkin myönnettävä, että se mahtavasti on edistänyt historiallisen kehityksen tuntemista ja kansain sekä yhteiskunnan olojen ymmärtämistä.

J. W. Snellman, jolla on niin suuret ansiot kansallisuusopin kehittämisessä ja joka on herättänyt suomalaisen kansallisuusliikkeen, oli kokonaan „aatteellisen“ kansallisuuskäsityksen kannalla. Hän ei tahtonut rakentaa kansallisuusaatettaan millekään aineelliselle pohjalle. Kansallisuuden oikea sisällys oli hänen mielestään yksinomaisesti henkistä laatua; aate ja henki hänen oppinsa mukaan hallitsevat kaikki aineellisetkin olot. Kansallisuudessa oli tuona johtavana aatteena oleva äidinkielenen sivistys, joka esiintyy etenkin kansalliskirjallisuudessa.

Erityistä huomiota ansaitsevat Snellmanin mielipiteet kansallisuuden ja valtion suhteista. Niin korkeat käsitykset kuin Snellmanilla olikin valtiosta, niin oli hänellä kansallisuudesta vieläkin korkeammat. Valtiolla hänen mukaansa oli kyllä oma tarkoitusperänsä. „Valtio ei ole samaa kuin kansa“, hän sanoi. Mutta valtio perustui valtion jäsenten sivistykseen ja siveelliseen henkeen ja valtion olemuksena oli kansallishenki; „siveellisyyden olemassa-olo kansallishenkenä“, se oli Snellmanin valtion määritelmä. Hänen käsityksensä mukaan riippui valtio kansallisuudesta enemmän kuin kansallisuus valtiosta. „Kan-

sat ne ovat maailman historian kannattajat, ei valtiot“, hän erään kerran huudahtaa. — „Kansallishenki elää ja kehittyy, ja sen nojassa täytyy myös valtiomuodon kehittyä.“ — „Niin jää toisaalta jokainen laitos, joka ei vastaa tätä kansassa elävää henkeä, tyhjäksi sanaksi, joka ei mitään merkitse, muodoksi, jolta puuttuu sisällys.“ — „Ei voi kukaan epäillä vapaamman valtiomuodon edistävän myöskin kansallista kehitystä. Mutta on yhtä selvä asia, että valtiollinen muoto jää hataraksi ja hyödyttömäksi verhoksi, ellei se synny kansan jo olevasta sivistyksestä.“ — „Ken opettaa, että vain lait, laitokset ja yhteiset kohtalot muodostavat kansallisuuden, hän puoltaa miekan ja valloituksen oikeutta, hän vaatii eurooppalaisen sivistyksen taantumista aasialaiseksi.“

Sellaisilla lauseilla Snellman ilmaisi käsityksensä kansallisuuden ja valtion suhteista. Pitäessään valtiota ainoastaan kansallishengen toteutumisenä, myöntäessään valtiolla olevan pysyvää arvoa ainoastaan kansallisuuden kautta, näyttää hän meistä käsittävän valtion ainoastaan kansallisuuden välikappaleeksi. Hän katsoi valtiollisesti hajautuneella kansallisuudella olevan suuremman tulevaisuuden kuin kansallisesti hajautuneella valtiolla. „Yksi kansallisuus useissa valtioissa heikontaa kansallisuuden voimassapysymistä, mutta ei kumoa sen merkitystä maailmanhistorialle, yleiselle inhimilliselle kehitykselle.“ Sitävastoin eivät monikieliset valtiot hänen mielestään olleetkaan varsinaisia valtioita, vaan valtioliittoja. Tasapainon ja sopusoinnun voivat kansallisuus ja valtio saavuttaa ainoastaan yksikielisissä, kansallisesti

eheissä valtioissa. Sellainen „kansallisvaltio“ oli Snellmannin valtiollinen ihanne. „Semmoisten muodostamista, sitä historian työ on tavoittanut.“

Olemme maininneet näitä Snellmanin lausuntoja senvuoksi, että ne — vaikkemme niitä kannattaisikaan — erinomaisen selvästi kuvaavat kansallisuuden itsenäistä luonnetta.

Nykyajan kansain elämässä ei kansallisuuden merkitys ole suinkaan vähentynyt, vaan päinvastoin noussut; luonnollistahan onkin, että mitä enemmän henkiset voimat ja riennot saavat arvoa kansain elämässä, sitä enemmän arvoa ja vaikutusta saavuttaa myöskin kansallisuus henkisten voimain ja rientojen kannattajana. Sattuvasti lausuukin eräs sosialisti: „Kansakunta (s. o. ihmisten kansallinen yhteys) on siveellinen, aina vaikuttava, mahtava paino, jota ilman yksilö raaistuu ja siveellisesti kuihtuu.“

Mutta eipä todellisessa elämässä kansallisuuden valta ja vaikutus aina ole niin suojeleva, kasvattava ja kaunis kuin se voisi olla. Sitä ei käytetä ainoastaan puolustamiseen, mutta yhtä usein myöskin hyökkäämiseen ja sortamiseen. Kansallisuuden nimellä ja kansallisuuden vaipalla sortavat suuret ja mahtavat kansallisuudet pieniä ja vähäväkisiä kansallisuuksia. Ja useinpa kyllä muuttuu kansallisuus omassakin piirissään sorroksi kaikkea henkistä elämää ja itsenäisyyttä vastaan, joka ei orjamaisesti tottele sitä ruoskaa, jota kansallisuuden pauhaavat edustajat kädessään heiluttavat. Sellainen kansallisuus on todella itsensä irvikuva. Sillä kansallisuuden oikein ja sisin tarkoitus ei voi olla väkivallan ja sorron

ylläpitäminen, vaan päinvastoin niiden kukistaminen ja ihmiskunnan henkisyiden, vapauden ja itsenäisyyden turvaaminen.

Sosialismi on tottunut aatteiden takaa etsimään arkipäiväisen, aineellisen elämän vaikuttimia. Se näkee ristiriitaisuutta nykyajan kansallisuus-innossakin ja keksii todellisuuden arpiset kasvot kansallisen-korean naamarinkin takaa.

Kansallisuus ei ole erittäin hyvässä huudossa sosialistien kesken. He ovatkin parhaasta päästä oppineet tuntemaan ja saaneet kokea kansallisuuden ikäviä vaikutuksia. He ovat nähneet, miten kapitalismi on polkenut kansallisuuttakin ja käyttää sitä kätyrinään, jonka tulee värjätä hyvin kansalliseksi kapitalismin julkeimmankin toiminnan. Kapitalismi on turmellut kansallisuudenkin.

Materialistisen historiankäsitteensä kannalta näki Marx tuotannon, vaihdon ja kulutuksen laajenemistaan laajenevan ja muuttumistaan muuttuvan yleismaailmalliseksi. Kapitalismi on muuttunut yleismaailmalliseksi vallaksi. Sillä ei ole mitään kansallista tunnetta. Se on kansallisuudenvastainen, yleismaailmallinen. Kapitalismilla ei ole isänmaata. Senvuoksi Marx katsoi välttämättömäksi kutsua kapitalistista maailmanvaltaa vastaan taistelemaan koko maailman köyhälistön. Sitä tarkoitti hänen huutonsa: „Kaikkein maitten proletarit, yhtykää!“ Ja sitä kutsua on kuultu; meidän aikamme sosialismi on todella kaikkein kansain yhteinen, kansainvälinen.

Tuon kansainvälisyytensä vuoksi sosialismia usein syytetään epäisänmaalliseksi, epäkansalliseksi. Samalla, jopa suuremmallakin syyllä voisi leimata epäkansalliseksi ja epäisänmaalliseksi jokaisen valtion, joka jotakin tarkoitusta varten tekee liiton vieraan valtion kanssa. Itse asiassa ei kansainvälinen sosialismi ole sen kummempaa kuin mikä puolustusliitto tahansa.

Kansainvälinen työväenliike on olemukseltaan aivan toista kuin kapitalismin yleismaailmallisuus. Kapitalismi on „yleismaailmallinen“ s. o. se pyyhkii pois kaikki kansalliset eroavaisuudet, mitkä sattuvat sen tielle, ja käsittelee kaikkia kansallisuuksia orjinaan. Työväenliike on „kansainvälinen“ s. o. erilaisten kansain ja kansallisuuksien vapaata toveruutta ja liittoa yhteisiä tarkoituksia varten; se taistelee vapautuksen puolesta eikä tahdo sortaa kansallisuuksia, jotka se päinvastoin kansainvälisen toimitapansa kautta tunnustaa tasa-arvoisiksi ja vapaiksi. Kun Marx lausui todet sanat: „ei työmiehellä ole isänmaata“, niin meidän aikamme sosialistit siihen lisäävät: „mutta me tahdomme hankkia työmiehelle isänmaan!“ Työväenliikkeelle ominaista on, että se uskoo saavuttavansa tuon isänmaallisen tarkoituksensa kansainvälisen taistelun kautta. Sellainen kansainvälisyys ottaa isänmaallisuudelta pois sorron aseet, mutta jättää sille puolustuksen aseet. Sellainen kansainvälisyys ei siis halvenna, vaan ylentää ja jalostaa isänmaallisuuttakin.

Mutta isänmaa on kaiken kansallisuudenkin todellisin pohja. Kansallisuus on „kappale ihmiskuntaa

ja kappale maanpintaa“, lausuu Ratzel. Kansallisuuden muotoja on jo luonto itse piirrellyt maan kasvoihin. Maantieteellisesti eristetyillä seuduilla, kuten saarilla ja niemillä, on kansallistunto aina ollut erityisen vahva. Englanti, Japani, Islanti ovat siinä kohden valaisevia esimerkkejä. Suomenmaakin on niemimuotonsa ja muutoinkin eristetyn asemansa kautta ollut erittäin sopiva erityisen kansan ja kansallisuuden kodiksi; luonto itse kannattaa meidän kansallisuuttamme.

Jos myönnämme asuinpaikkamme, isänmaamme merkityksen kansallisuudellemme, niin ei kansallisuutemme ole mitään ilmassa leijailevia aatteita, vaan on se sisimmässä yhteydessä todellisten, tunnettavain olojen kanssa. Kansallisuutemme kehitys silloin riippuu, kuten Ratzel lausuu, „maan jatkuvasta yhtymisestä kansaan.“ Tämän yhtymisen perustaa ja sitä jatkaa työ ja viljelys. Sellainen kansallisuus, joka ei perustu työhön ja viljelykseen, kukistuu helposti. Kreikkalaiset ja roomalaiset luulivat rikkaudella, valtiotaidolla ja miekalla pysyttävänsä kansallisuuttansa, mutta ne kukistuivat, kun ne eivät perustuneet maahan ja maaperäiseen työhön. Sitävastoin tuntee historia monta tapausta, jolloin maahan kiintynyt kansallisuus on kukistanut valloittajain kansallisuuden ja sulattanut sen itseensä. Aasukkaat saattavat liiaksi kiintyä kotiturpeeseensa ja siten joutua vieraan ylimysluokan orjuuteen. Sellaista orjuutta nähdään nykyisessäkin yhteiskunnassa. Mutta yhtäkaikki opettaa historia jälleen, että sellainen herruus on ohimenevää laatua ja että sorrettu maakansa myöhem-

min saattaa luoda vieraan ikeen päältänsä; siten varmaan on selitettävissä suomalaisten talonpoikain säilyminen kautta historiallisten aikakausien.

Mutta maassa hallitsee kansanvaltainen henki. Maa rakastaa työtä, mutta vihaa sortoa. „Maassa on paljon monimuotoisuutta, sanoo taaskin Ratzel, mutta se ei tunne mitään luonnollista herran ja orjan asemaa.“ Ja historia todistaakin, että missä maan oma tasa-arvoisuuden henki vallitsee, siellä on kansallisuuskin lujin.

Maamme tarjoo kaikille luonnonkauneuttaan, kertoo kaikille muistojansa. Mutta se tahtois tarjota kaikille kyntäjilleen, kuokkijoilleen, asujilleen myöskin ystävyytään, valoaan, lämmintään, ravintoaan.

Sosialistinen kansallisuus kuulee tuon maan hiljaisen kuiskauksen, mutta kapitalistisen kansallisuuden korvat ovat vahalla tukitut.

Kansallisuus voi kehittyä ainoastaan kansan isänmaassa. Äidinkieli kaikuu vapaana ainoastaan sisälisestikin vapaassa maassa ja todellisesti vapaitten ihmisten äänessä. Eheää, täydellistä kansallisuutta on vain siellä, missä kaikki erilaiset kansan elämän laitokset ja muodot: työ, isänmaa, valtio, yhteiskunta, kieli, oikeus, tavat, uskonto sulautuvat luonnolliseksi kokonaisuudeksi, hengeksi, joka täyttää sopusointuisen kansan elämän.

V. V.

5. RAITTIUSLIIKE JA SOSIALISMI.

I.

Raittiussliike ansaitsee sosialistien huomiota ei ainoastaan sen suuren merkityksen vuoksi, mikä sillä liikkeellä jo on kansain kulttuurielämässä, vaan myöskin itse raittiusaatteen vuoksi.

Raittiusasia voidaan katsella sekä yksilöllisenä että yhteiskunnallisena asiana. Raittiusaate tarkoittaa ihmisten raitistumista ja yhteiskuntaolojen raitistumista. Se ei ole ainoastaan repivä, kielteinen aate, vaan myöskin rakentava: se ei taistelee alkoholismia vastaan ainoastaan hävittääkseen yksilöllistä ja yhteiskunnallista pahaa, vaan myöskin ja etupäässä luodakseen sijaan yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvää. Tässä on tarkoituksenamme osoittaa, että raittiusaate kummassakin pyrinössään on sangen läheisissä tekemisissä sosialististen aatteiden kanssa.

Alkoholismin ominaisuuksia on, että se aina koskee ihmistä personallisesti, omakohtaisesti. Kaiken raittiudenkin täytyy senvuoksi olla personallista laatua. Voidaan kannattaa ja harrastaa raittiusasiaa olematta omakohtaisesti raitis. Voimmehan esim. ajatella, että juopot säättävät raittiusslakeja (niinkuin he todella osittain ovatkin tehneet). Mutta ei voida olla raitis ilman personallista raittiutta. Raittius-käsitteellä senvuoksi tarkoitamme yksilöllistä personallista raittiutta.

Alkoholismin syyt ovat suureksi osaksi etsittävät yksilöllisen elämän alalta, ja yksilöt itse voivat poistaa noita syitä. Yksi sellaisia syitä on tietämättömyys. Ihmiset, jotka juovat „ilokseen“ ja maistelevat maljoja „terveydekseen“, eivät useinkaan tiedä mitä tekevät. Mutta juojat voivat saada oikeaa tietoa alkoholista ja sen vaikutuksesta ja siten poistaa ainakin sen alkoholismin syyn. Tutkimus on yhä vakaantuvalla todistusvoimalla osoittanut, että pienimpäinkin alkoholimääräin käyttäminen rikkoo luonnonlakeja vastaan, jotka eivät tunne anteeksiantoa eikä armoa, vaan säälimättömällä johdonmukaisuudella antavat alkoholimyrkyn tunkeutua hienoimpiin soluihin, vioittaa ruumiin ja hengen elimet, turmella perilliset ja jatkaa kalvavaa vaikutustaan kolmanteen ja neljänteen polveen. Ettei tieto sittenkään senkään yleisemmin näytä voivan ihmisiä parantaa, se riippuu ihmisluonteen muista ominaisuuksista.

Alkoholismin pääkannattajia on myöskin nukkuva tai tylsistynyt sielullinen tunne, jonka ainoastaan herkempi, hienompi ja jalompi oman ihmisarvon ja persoonallisuuden tunne voi voittaa. Kokemuksen antama tunne siitä, että ruumiissa vaikuttava alkoholi tunkeutuu häiritsevästi ja alentavasti sielulliseen ja älylliseen elämään, on ilman tieteellisiä todistelujakin saattanut monet jalot ja korkealla hengen kannalla olevat ihmiset — mainittakoon vain Leo Tolstoi — hylkäämään alkoholin.

Vietteleminen, kevytmielisyys, nautinnonhimo, y. m. yksilölliseen siveyteen, moraliin kuuluvat seikat ovat niin yleisesti tunnettuja alkoholismin syitä, ettei niistä tarvitse tässä sen enempää puhua.

Kaikki nämä seikat osoittavat, että raittiusasia on yksilöllinen asia, jonka jokainen yksilö voi itseensä nähden lopullisesti ratkaista. Edellisestä myöskin selviää, että se ainoa muoto, missä yksilö voi tämän kysymyksensä ratkaista, on alkoholin todellinen hylkääminen, ehdoton raittius. Se seuraa jo siitä yksinkertaisesta tosiasiasta, että tieto ja tunto sanovat alkoholin olevan pahaa ja sen nautinnon eri asteissaan olevan vain pahaa. Onhan jo käytännöllisesti mahdoton määrätä sitä rajaa, joka eroittaisi alkoholin käyttämisen hyödyllisen tai vaarattoman ja vaarallisen tai alentavan vaikutuksen.

Sitä työtä, joka tahtoo raitistuttaa yksilöjä, sanomme yksityiseksi raittiustyöksi. Kun raittiuden harrastajat yhtyvät tällä pohjalla edistääkseen asiaansa yhteisin voimin, sanomme sellaista yhteistoimintaa yksityiseksi raittiusliikkeeksi. Se tahtoo levittää oikeaa tietoa alkoholista, jalostaa tunnetta, parantaa moralia. Se näkee kyllä alkoholismin yhteiskunnallisenkin turmiollisuuden, tietää perheen jäsenen juoppouden koskevan perheen toisiin jäseniin, joukkojuoppouden koskevan koko kansan elämää, koko yhteiskuntaan. Se saattaa juoppouden parantamiseksi tai hävittämiseksi käyttää yhteiskunnallisiakin keinoja: perustaa juopposairaaloita, panna juopot pakkoholhouksen tai rangaistuksen alaisiksi, estää väkijuomain myynnin alaikäisille, säättää pakollisen raittiusopetuksen kouluissa, j. n. e. Yksilöön kohdistuvan raittiustyön äärimmäinen johtopäätös olisi se, että kaikilta yksilöiltä kiellettäisiin väkijuomain nauttiminen. Kun ei sitä kuitenkaan ole tehty, niin riippuu se siitä, ettei

tahdota käyttää pakkokeinoja normalisia ja täysi-ikäisiä kansalaisia vastaan. Pakkokeinoja katsotaan loukkaukseksi yksilön vapaata tahtoa vastaan; vapaata tahtoa pidetään yksilöllisyyden tärkeimpänä omituisuutena, joten koko yksilöllisyys kärsisi, jos sen vapaata tahtoa rajoitettaisiin. Kun erityisissä ammateissa ja virantoimituksissa vaaditaan ehdotonta raittiutta, niin selitetään sellainen vaatimus sillä väitteellä, että yksilöt voivat vapaasti valita ammattinsa. Ryyppiskelevä kartanonherra, joka vaatii kuskiltaan ehdotonta raittiutta, arvelee kuskin voivan yhtä vapaasti ratkaista kantansa ryyppyyn ja raittiuteen nähden kuin hän itse. Tällaista „vapaan tahdon“ käsitystä voidaan kyllä epäillä, mutta emme tässä tahdo väitellä sen yleispätevyydestä.

Yksityinen raittiustyö, jonka laatua edellisessä olemme kuvanneet, ei ole luonteeltaan porvarillista eikä sosialistista, vaan yksinomaan yksilöllistä. Eri yhteiskuntaluokat saattavat tässä kohden olla — ja todellisuudessa jossakin määrin ovatkin — yhtä mieltä. Ihmiskunnan ruumiillista ja sielullista terveyttä tarkoittavat pyrinnot, ja niihinhan lukeutuu raittiusliikekin, ovat niin yleisinhimillisiä, että eri luokat varsin hyvin voivat niitä yhdessä harrastaa.

Mutta raittiuskysymyksellä on toinenkin puolensa.

Jos alkoholismi olisi vain personallista laatua, niin voisi toivoa sen häviävän yksityisellä, yksilöön kohdistuvalla raittiustyöllä. Mutta alkoholismilla on myöskin koko joukko välittömiä tai välillisiä syitä, jotka eivät ole yksilöllisiä. On taloudellisia syitä.

Köyhyys ja aineellinen kurjuus ovat tulleet, elleivät aina olisi olleetkaan, alkoholismien kaikkein yleisimmiksi levittäjiksi. Niistä johtuu useinkin suurin tietämättömyys, tylsistynein tunne ja alhaisin morali. Taisteluaseiksi tällaista alkoholismia vastaan eivät riitä yksin paremmat tiedot ja jalommat tunteet, koska ne eivät kohdistu pahan oikeaan syyhyn, vaan sen seurauksiin. Täytyy taistella itse taloudellista kurjuutta vastaan. Läheisimmässä yhteydessä alkoholismien taloudellisten syitten kanssa ovat edelleen ne alkoholismia synnyttävät ja ylläpitävät yhteiskunnalliset laitokset, joita sanomme väkijuomatehtaiksi, kapakoiksi, väkijuomakaupoiksi. Niihin kuuluvat myöskin niitä tukevat ja suojelevat väkijuoma-lait. Taistelun alkoholismia vastaan täytyy kääntyä näitäkin alkoholismien yhteiskunnallisia syitä vastaan. Kun tämä taistelu ei kohdistu yksilöihin, vaan yhteiskunnallisiin oloihin ja laitoksiin, sanomme sitä erityisesti yhteiskunnalliseksi raittiustyöksi.

Tämä työ esiintyy luonnollisimmin yhteisessä, yhteiskunnallisessa muodossa. Mahtava alkoholijärjestö vaatii mahtavaa vastajärjestöä; joukkojuoppous vaatii joukkoponnistuksia sitä vastaan. Luonnollisesti ovat tämän raittiustyön keinotkin yhteiskunnallisia, koska yhteiskunnalliset epäkohdat parantuvat vain yhteiskunnallisilla keinoilla. Yhteiskunnallisen raittiustyön tärkein tuntomerkki — se, mikä sen erottaa yksityisestä raittiustyöstä, joka myöskin saattaa esiintyä yhteiskunnallisena järjestönä ja käyttää yhteiskunnallisia keinoja — on kuitenkin sen päämäärä: se kohdistuu yhteiskunnallisiin laitoksiin eikä yksilöihin.

Tämä yhteiskunnallinen raittiustaistelu on kehittynyt täysin sosialistiseksi. Se on tullut luokkataisteluksi.

Jo yksityiselläkin raittiustyöllä on taipumusta saada luokkataistelun leimaa. Kieltämättä koskee alkoholismi kipeimmin työväenluokkaa. Se erityisesti on alkoholismien vaikutuksen alainen; sillä on heikoimmat puolustusaseet alkoholismia vastaan, sille tekee alkoholismi suurinta vahinkoa. Vaikkei työmies joisikaan lähimainkaan yhtä paljon kuin varakas herra, niin vie alkoholi kuitenkin työmiehen tuloista suhteellisesti suuremman osan kuin rikkaan tuloista. Alkoholismi vaikuttaa välittömästi työmiehen asunto-, „perhe-“ ja ansio-oloihin, alentaa hänen ansiokykyänsä ja vähentää hänen tulevaisuudentoiveitaan. Raittius on työmiehelle suorastansa elinkysymys. Rikkaalle se etupäässä on oman ruumiskullan kysymys. Senpäävuoksi vallitseekin valtalukissa hyvin yleisesti se käsitys, että raittius on pohjaltaan hyväntekeväisyyttä, jota eivät valtalukat itse tietenkään tarvitse, vaan joka saattaa olla hyvin sopiva köyhille, koska raittiit köyhät varmaan tulevat toimeen vähemmillä palkoilla ja jaksavat paremmin täyttää tehtävänsä rikkaitten palveluksessa.

Niin ei köyhälistö voi käsittää yksilöllistä raittiutta. Se näkee siinäkin korkeampia tarkoituksia. Sillä yksilöllinen raittius sisältää varsinaisen rakentavan raittiusaatteen. Yksilöllinen raittius, joka antaa köyhälistölle sielun ja ruumiin terveyttä, mitkä ovat köyhälistön parhaat aseet ankarassa elämäntaistelussa ja paras perintö, minkä köyhälistö voi jättää uudelle sosia-

listiselle yhteiskunnalle, se tosiaan on aate, joka velvoittaa jokaista sosialistia.

Täydelliseksi luokkataisteluksi muuttuu raittiuskysymys kuitenkin vasta yhteiskunnallisessa raittiusliikkeessä. Alkoholismia levittävät ja ylläpitävät yhteiskunnalliset laitokset ovat kapitalistisia laitoksia, vieläpä kaikkein kapitalistisimpia. Väkijuomain tuotanto on muuttunut suurteollisuudeksi, johon on sidottu suuria kapitaleja. Väkijuomakapitali on kaikkein tuottavimpia, siitä on kapitalille kaikkein suurimpia etuja. Ja tämä taloudellinen etu, jota suuri kapitalistinen luokka nauttii, määrää kapitalistien luokan kannan yhteiskunnallisessa raittiuskysymyksessä. Manchesterilaisella vapaamielisyydellä kapitalismin kannattajat sallivat, jopa joskus suosivatkin, yksilöllistä raittiustyötä. Täytyyhän heidän myöntää vapautta toisille, kun vaativat vapautta itselleenkin. He julistavat yksilöllisen omistuksen, yksilöllisen vapauden ja yksilöllisen oikeuden yhteiskunnan kulmakiviksi. Yhteiskunnallinen vapaus on heidän mielestään toteutettava yksilöllisen vapauden kautta. He uskottelevat senvuoksi itselleen ja muille, että yhteiskunnallinenkin raittiuskysymys on ratkaistavissa ainoastaan yksilöllisen „vakaumuksen“ tietä. Yhteiskunnallinen raittiustyö, jonka päämääränä on täydellinen kieltolaki, on heille kauhistus.

Raittiusväen katsantotapa yhteiskunnallisessa raittiustyössä on aivan toisenlainen. Sen katsantotavan mukaan ei yksilöllistä omistusta, vapautta ja oikeutta, jotka ylläpitävät vahingollisia yhteiskunnallisia laitoksia, voida nimittää muuksi kuin yksilölliseksi eduksi. Yksi-

löllisen edun on väistytävä yhteisen edun tieltä, joka vaatii väkijuomalaitosten lakkauttamista.

Ihmisyys, mikä asuu kurjuuteenkin vajonneitten ihmisten sieluissa ja kasvoissa, on niin korkea, että sen edessä täytyy alkoholismiin mahtavimpainkin tornien ja linnain kaatua. Tässä ei ole kysymyksessä „minun“ ja „sinun“ raittius, vaan kaikkien raittius, koko kansan raittius. Yksilön „vakaumusta“ ei voida jättää alkoholismiin leikkikaluksi. Olkoon vakaumus vapaa silloin, kuin eivät yhteiskunnan viinalaitokset ole siihen vaikuttamassa.

Tämä katsantotapa on vallankumouksellinen, on sosialistinen. Se on samaa katsantotapaa, jonka mielestä yksilöllinen vapaus on toteutettavissa yhteiskunnallisen vapauden kautta ja joka asettaa yhteiskunnan oikeuden kapitalismin oikeuden edelle ja ihmisonnen rahaonnen edelle. Porvarilliset, jotka raittiuskysymyksessä ovat asettuneet tälle sosialistiselle kannalle, vaikka muissa yhteiskunnallisen kysymyksen haaroissa pysyvät kapitalistisella kannalla, ovat epäjohdonmukaisia porvarillisia. Ne sosialistit, jotka taistelevat kapitalismia vastaan, mutta personallisesti hellittelevät viinakapitalismia, jolle voisivat antaa parhaat iskut „oman nokkansa alla“, ovat epäjohdonmukaisia sosialisteja.

Kapitalismin seuraukset ulettuvat ihmisten ihanteisiin. Järkevän kapitalistin ihanteet ovat kaukaisia, toteutumattomia; niitä katsellaan, tunnetaan ja nautitaan teatteriaitiossa, mutta esiripun laskettua ne surumielisinä pakenevat pois harhakuvain utuisiin

maailmoihin. Ja väsyneenä palaa kapitalisti todelliseen elämäänsä; se tarjoo hänelle kahmalokaupalla tavaraansa, vapauttaan ja oikeuttaan, mutta ne eivät ilahduta häntä eikä muita. „Haaveilevan“ sosialistin ihanteet ovat järkeviä, läheisiä, saavutettavia. Sosialisti uskoo niiden toteutumiseen, yrittää niiden toteuttamista ja lähestyy niiden toteutumista. Kapitalisti ei mielellään yhdy kansanliikkeisiin; hän halveksii niitä, koska luulee niiden alentavan yksilön vapautta. Sosialisti yhtyy innolla kansanliikkeisiin, joiden hän tietää kasvattavan, opettavan, yhdistävän ja innostuttavan ihmisiä ja siten todella vahvistavan yksilöllistä vapautta ja personallisuutta, jotka viihtyvät ja kehittyvät parhaiten yhteiskunnassa, joka ne on synnyttänytkin.

Ja kuitenkin ne ovat samat ikuiset ihanteet, ne vain pyrkivät kukkimaan uudessa maassa, koska ne vanhassa ovat kuolleet!

V. V.

II.

Kaksi on kansalaisryhmää maassamme, joilla on yleinen kieltolaki ohjelmassa: raittiuskansa ja järjestyntä työväki. Ovatko nämät molemmat edistysliikkeet tällä kohdalla sattumalta tavanneet toisensa, vai kulkevatko niiden suunnat muutenkin rinnakkain?

Kokemus on osoittanut, ettei kieltolakia ole saatu niin kauan kuin kansalta on puuttunut yleinen äänioikeus. Tosisanan lausui eräs puhuja pappissäädyssä nelijakoisen säätyeduskunnan hautajaispuheita pidettäessä, kun hän sanoi, että vanha eduskunta on jo aikoja sitten allekirjoittanut oman kuolemantuomionsa, kun se on kieltäytynyt laatimasta kieltolakia ja poistamasta ohjesääntöistä haureutta.

Tähänastisille valtapuolueille ei raittiuskysymys ole ollut siihen määrään sydämenasia, että ne olisivat erikoisesti ponnistelleet saadakseen sitä ratkaisuun. Kieltolakivaatimuksella on ollut mitä selvin kannatus kansan laajoissa pohjakerroksissa. Siihen nähden olisi luullut olevan verraten helppoa tällaisen lain säätämisen, koska on säädetty sellaisiakin lakipykälä, joita kansan syvät rivit ovat kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla vastustaneet. Kieltolakikysymys on esiintynyt hyvin „polttavana“ jo useilla valtiopäivillä milloinkaan todelliseen ratkaisuun pääsemättä. Tähän ratkaisemattomuuteen eivät ole siis satunnaiset syyt vaikuttaneet. Todellisen syyn löydämmekin helposti, kun tarkastamme olevia oloja. Maassa ei ole

tietääkseni ainotakaan sosialidemokratisen työväenyhdistyksen taloa, jossa harjotettaisiin juovutusjuomien anniskelua. Työväki on nyt jo pannut kielto-lain toimeen niillä aloilla, mihin sen valta on ulottunut. Niin ei ole yksikään valtapuolueista menetellyt. Missä ne kokoontuvat, siellä pitää olla kapakka — säätytalosta alkaen. Esim. pääkaupungissa luettiin äskettäin anniskeluoikeuden saaneiden joukossa yhtä hyvin „suomalainen sivistysseura“ kuin perustuslailliset klubit ja yhdistykset. Tässä kohden siis toinen valtapuolue ei ole ollut paljon toista parempi. Mutta tämä seikka on myöskin avannut raittiuskansan silmät. Se tietää nyt, että kieltolaki saadaan vasta kansan syvien rivien ponnistuksilla. Siksi on raittiuskansa ottanut yhdessä järjestyneen työväen kanssa osaa taisteluun yleisen valtiollisen äänioikeuden ja kansaisen eduskuntamuodon saavuttamiseksi.

Mutta samalla on selvinnyt sellaiselle raittiudenharrastajalle, joka on ajatellut tätä kysymystä koko sen kantavuudessa, että raittiuskysymyksellä ja sosialismilla on paljon muutakin yhteistä.

On sanottu, että raittiustyökin on syvimmästi taistelua „sortovaltaa“ vastaan. Jos tahdotaan lieventää sananmuotoa, asia ei muutu: raittiustyö on taistelua itsekkäisyyttä vastaan, nimittäin alkoholikapitalistin itsekkäisyyttä vastaan ja jossakin määrin myöskin lähimäisensä onnesta välittämättömän alkoholinkäyttäjän ja juomatavan kannattajan itsekkäisyyttä vastaan. Mutta kun pidämme kiinni periaatteesta kaikessa sen laajuudessa, niin on siitä johdonmukaisena seurauk-

sena, että raittiusväen harrastuksen täytyy ulottua niille muillekin aloille, millä ehkä itse kärsimme tai millä ainakin lähimäisemme kärsivät entisajan luomien epäkohtien tai suoran itsekkäisyyden takia. Kun me ryhdymme valistamaan yhdistystemme jäseniä, niin he alkavat yhä enemmän huomata yhteiskunnallisia epäkohtia. Kun me puhumme heille terveellisistä elämäntavoista, niin he alkavat vaatia mahdollisuutta näiden opetusten käytäntöön saattamiseen: parempia asuntoja, raitista ilmaa, riittävää ravintoa j. n. e. Kun me opetamme kieltäytymistä aistillisista nautinnoista, niin he vaativat tilalle mahdollisuutta henkisiin nautintoihin ja sitä varten sellaisia elämismahdollisuuksia, joissa ylipäänsä henkiset nautinnot voivat tulla kysymykseen, ennen kaikkea työajan lyhentämistä sel-laiseksi, että ihminen jaksaa välittää henkisestäkin olennostaan.

Otetaanpa asian selventämiseksi vielä pari esimerkkiä.

Raittiuskansa on aikoja sitten ottanut ohjelmaansa siveellisyydskysymyksen. Työ tällä alalla ei rajoitu ainoastaan siveellisyydenvaatimukseen yksilöihin nähden, vaan on myöskin yhteiskunnallista laatua. Vaaditaan ohjesääntöisen prostitutsionin poistamista. Mutta kun käydään käsiksi tämän paheen juuriin, niin tullaan n. s. sosiaalisen kysymyksen alalle. Ajatellaanpa nais-työntekijän asemata. Hän on yksitoikkoisessa tehdastyössään ehkä 12:kin tuntia päivässä. Palaa uupuneena kotiinsa. Minkälaiseen kotiin? Monesti on hänen palkkansa siksi pieni, että hänen on tyytymisen asumaan työmiesperheessä, jossa huoneen toi-

sessä nurkassa saattaa asustaa nuori mies. Eikö ole tuollaisessa asemassa olevan tytön kiusaus monin verroin suurempi kuin varakkaan perheen tyttären, jolla on oma huone asuttavana ja jonka elämä on muutenkin niin paljon vaihtelevampaa, sisällysrikkaampaa, ettei viettelys — jos tulee ollenkaan — esiinny ainakaan samalla voimalla? Eikö näin ollen oikeudenmukaisuus vaadi, että kukin voimaimme mukaan koetamme vaikuttaa yhteiskuntaolojen muuttumiseen sellaisiksi, ettei toiselle esiinny viettelys monin verroin suurempana kuin toiselle.

Olimme kerran Helsingin etukaupungissa eräässä työmiesasunnossa. Huone oli pieni ja kurja. Ikkuna vuoti hikeä virtanaan kuin saunan ikkuna. Katto laski lähelle lattiaa huoneen yhdessä nurkassa. Tässä yhdessä huoneessa asui kaksi työmiestä perheineen ja sitä paitsi nuori työmies, joka oli satuttanut selkensä työssään ja hoiteli nyt terveyttään, yhteensä seitsemäntoista henkeä. Minun on mahdotonta nytkään käsittää, kuinka he saivat huoneessa tilaa, kun päänsä yöksi kallistivat. Kun kysyimme, eikö lapsia voisi joskus ulos päästää hiukankaan saamaan raitista ilmaa, vastasi toinen äideistä, että „mihinkäs niitä voi lähettää, kun niillä on vain paita päällä?“ Toinen äiti valitti, että kyllä olisi pian saatava hautaan edellisenä päivänä kuolleen lapsen ruumis, sillä „viime yönä kaikesta varjelemisesta huolimatta rotat pääsivät syömään jo puolen ruumista.“ — Nuo miehet olivat ulkotyömiehiä, ei raittiita, mutta ei juoppojakaan siinä merkityksessä, että se olisi ollut syynä perheiden viheliäiseen oloon. Saivat 1 mk 50 p—2 mk

palkkaa päivässä; oli sellainen vuodenaika, jolloin joukottain ole työväkeä aivan ilman työtä. Elätä sillä perhe Helsingissä! Ymmärsin silloin entistä selvemmin, että paljon on työtä jäljellä, ennenkuin samalähimäisenrakkauden aate, joka on raittiustyön perustuksena, on lähimainkaan toteutettuna yhteiskuntaoloissamme. Ymmärsin myöskin, kuinka vaikeata tuollaisissa oloissa eläen on jaksaa välittää velvollisuuksistaan. Siksi tulisi raittiustyöntekijän, jos on mieli kerran saada raittiuskysymyksen ratkaisuun, harrastaa yhteiskunnallisten olojen parantamista sellaisiksi, että ihmisiltä voi paremmin kuin nyt odottaa kansalaisvelvollisuuksiensa tuntemista ja täyttämistä.

Tällä tavalla raittiuskansa, tähänastisista periaatteistaan kiinni pitämällä, saa, jos johdonmukaisuudesta välittää, ohjelmaansa työväenkysymyksenkin harrastuksen.

On sanottu, että tällaisesta ohjelman laajenemisesta voisi olla seurauksena, että taistelu alkoholismia vastaan ei enää jäisi pääasiaksi. Kokemus on osoittanut, että tämä pelko on aivan aiheeton. Asian omasta luonnosta riippuu, että varsinainen raittiustyö aina tulee olemaan raittiuskansan toiminnan keskipisteinä. Suurlakon aikana nähtiin, että sosialidemokratienkin ensimmäisenä vaatimuksena oli alkoholiliikkeen sulkeminen ja suljettuna pitäminen. Suon viljelemisen ensimmäisenä ehtona on sen ojittaminen. Ennenkuin voidaan ajatellakaan yhteiskuntasuon viljelemistä nykyistä hedelmällisemmäksi pelloksi, on siitä torkyneste, alkoholi, johdettava pois.

Lähellä on kysymys, eikö raittiuskansan laajennettu yhteiskunnallinen ohjelma mene yhteen sosiali-

demokratisen puolueen ohjelman kanssa ja käy siten tarpeettomaksi. Tähän vastaamme, että raittiusliikkeellä on kuitenkin oma ominainen itse raittiustyöstä johtunut ja kehittynyt maailmankatsomus. Raittiusliike on kyllä järjestyneen työväenliikkeen luonnollinen liittolainen ja edellinen pyrkii suurimmaksi osaksi samoihin tarkoitukseen kuin jälkimäinenkin, mutta raittiusasian lähtökohta on sittenkin jonkun verran toinen. Tehdessään työtä uuden, onnellisemman yhteiskunnan luomiseksi ei raittiusliike ajattele etupäässä tulevan yhteiskunnan muotoja, siinä vallitsevia valtasuhteita y. m. s.; se ajattelee etupäässä niitä ihmisiä, jotka tämän yhteiskunnan muodostavat; se koettaa kasvattaa uutta terveempää, työkykyisempää, sekä henkisesti että ruumiillisesti voimakkaampaa ihmispolvea „uuden Suomen“ asukkaiksi. Siten raittiusliike koettaa avustaa ja osaltaan täydentää järjestyneen työväen taistelua parempien yhteiskuntamuotojen aikaan saamiseksi.

Jos siis raittiuskansan tulee harrastaa työväen-aatetta, niin tarvitsepa myöskin työväki taistelussaan raittiusaatteen tukea.

Juopottelulla on tinkimätön taipumus elinkannan alentamiseen. Juoppo mies tyytyy helpommin huonoon ruokaan ja keuhkoihin oloihin. Raitis mies vaatii parempaa ravintoa, parempia ulkonaisia olosuhteita; hänellä on laajemmat harrastukset; sanalla sanoen hän pyrkii korkeammalle elinkannalle. Juopottelun vuoksi jo täten ehkäisee työväen pyrkimystä parempiin yhteiskunnallisiin oloihin.

Alkuperäisissä oloissa, joissa palkkauskysymyksiä eivät ratkaise työnantajain ja työntekijäin ammattijärjestöt yhdessä, juopottelu helposti alentaa työpalkkaa. Raitis mies voi helpommin saada jotakin säästöön, jolla hän työpulan sattuessa ainakin jonkun aikaa voi tulla toimeen, hänellä on jonkun verran luottoa j. n. e. Jos hänelle tarjotaan työtä nälkätalasta, ei hän ole samassa määrässä pakotettu ottamaan sitä vastaan kuin juoppo, jonka täytyy myöskin työnsä mihin hintaan hyvänsä ansaitakseen edes jotakin, jolla voi tyydyttää nälkänsä tai — oluenjanonsa. Näin ollen juoppo voi painaa vielä toistenkin palkkaa alaspäin.

Työmiehen usein ainoa pääoma on hänen työkykyisyytensä. Sen ryöstää alkoholi. Työväen paras ase taistelussa ihmisoikeuksiensa puolesta on sen äly ja tahdon tarmo. Näitä kumpaakin alkoholi alentaa jo hyvin vähissä määrin käytettynä.

On selvä, kuinka suuresti pilaa työväen suurta asiaa joku malttamaton teko, asiainpunnitsemistaikka itsensähillitsemiskyvyn menettäminen jollakin tärkeällä hetkellä. Sen voi saada alkoholi aikaan jo pienessä määrässä, ehkä leikin päiten nautittuna. Professori Gaule kuvaa alkoholin vaikutusta tässä kohden seuraavalla sattuvalla esimerkillä: Otaksutaan että meillä on kaksi sammakkoa, joista toiselta on otettu pois suuret aivot. Jos kosketamme kumpaakin eläintä neulankärjellä, niin voimme varmasti jo edeltäpäin arvata, mitä se eläin, jolta suuret aivot ovat poissa, tekee. Se hyppää ja tekee sen heti. Se sammakko, jolla on suuret aivot tallella, hyppää ehkä myöskin,

mutta mahdollista on myöskin, ettei se tee niin. Se kenties vain kyyristyy kokoon ja samassa silmänräpäyksessä, kun me kumarrumme katsomaan, miksi se ei hyppää, hyppää se aivan odottamatta johonkin nurkkaan, jossa se luulee olevansa turvassa. Minkä vuoksi menettelevät eläimet näin eri tavalla? Edellinen hyppää heti, sillä se tuntee vain neulanpiston, mutta ei voi ajatella sen enempää, koska sillä ei ole suuria aivoja. Toinen sammakko, jolla on aivonsa tallella, tuntee kyllä myöskin neulanpiston. Mutta se harkitsee ensin, mitä olisi viisainta tehdä. Yksi keino olisi hypätä heti, mutta ehkä sillä tavoin voisi joutua toiseen vaaraan: parasta on miettiä ensin, mitä tehdä ja minnepäin hypätä. Se vertailee eri mahdollisuuksia ja punnitsee asianhaaroja. Ihminen, joka on juonut alkoholia, on verrattava siihen sammakoon, jolta suuret aivot ovat poissa. Alkoholi panee kaikkein ensiksi suuret aivot sillä kertaa viralta ja vie hienoimman arvostelukyvyn. Alkoholia nauttinut ei voi yhtä selvästi kuin muulloin punnita sanojaan ja tekojaan; hän lörpöttelee salaisuutensa toiselle ja joutuu sanalla sanoen sellaiseen tilaan, ettei häneen voi luottaa.

On sanottu, että „alkoholi on se öljy, jolla nykyinen yhteiskuntakoneisto pidetään käynnissä.“ Varma onkin, että joll’ei alkoholi lamauttaisi niin monen miehen parempia harrastuksia, pikemmin olot korjaantuisivat. Pahasti vinkuu ja kitisee moni kohta nykyisessä kapitalistisessa järjestelmässä, mutta kun alkoholikapitalistit ja heidän kannattajansa rasvaavat alkoholilla koneiston käyttäjiä, niin nämät eivät jaks

huomata ja vaatia koneiston korjaamista ja rasvaamista uudella yhteistunnon ja veljesrakkauden öljyllä kapitalistisen voitonhimon härskiintyneen rasvan asemasta.

Kun puolueettomasti tutkii yhteiskunnallisen raittiuskysymyksen ja työväenkysymyksen suhdetta toisiinsa, riisuttuaan nenältään sen puolueen silmälasit, mihin valtiollisissa kysymyksissämme on kuulunut, ei voine olla tulematta samaan johtopäätökseen, mihin tunnettu ruotsinmaalainen tiedemies, professori Wallis, äskettäin julkaisemassaan kirjoituksessa on tullut, että „alkoholikysymys on alaluokan kysymys ja että alaluokan täytyy se ratkaista.“ Tai kuten kuuluisa belgialainen sosialidemokrati, professori V a n d e r w e l d e, lausui X:nnessä kansainvälisessä raittiuskongressissa Budapestissä viime syyskuussa pitämänsä esitelmän pääajatuksena: On järjetöntä väittää, että alkoholismi on ainoa tai edes tärkein syy kurjuuteen ja että yhteiskunnallinen kysymys saisi ratkaisunsa samalla, kun työväki rupeaisi ehdottomasti raittiiksi. Mutta yhtä järjetöntä on toiselta puolen väittää, että kurjuus on ainoa tai edes suurin juopottelun aihe ja että raittiuskysymys tulisi ratkaistuksi sillä, että kapitalistinen talousjärjestelmä häviää. Satunnainen palkkojen nousu saattaa hetkellisesti enentää juopottelua, mutta pysyväinen työväen taloudellisen tilan parantaminen on osoittautunut tehokkaaksi juopottelun ehkäisijäksi. Sen vuoksi kaikkien niiden, jotka tahtovat taistella alkoholismia vastaan, tulee osaltaan auttaa köyhälistöä sen taistelussa yhteiskunnallisen

vapauden saavuttamiseksi. Toiselta puolen tulee niiden, jotka ottavat osaa työvään pyrintöihin, edistää raittiutta, koska alkoholi on työvään suurin sisäinen vihollinen.

M. S.

6. SOSIALISTA VALISTUSTA.

Kaikki lienevät nykyään yksimieliset sosialisen valistuksen tarpeellisuudesta. Oltakoon sosialidemokratian kannattajia tai vastustajia, tärkeätä on joka tapauksessa tietää, mitä tuo aate oikeastaan sisältää, mitä n. s. sosialinen kysymys on.

Puutteellinen tieto sosialidemokratian todellisista perusteista saa ajamaan asiata käytännössä sillä tavalla, että toiset, jotka eivät voi tuota tapaa hyväksyä, alkavat viero aatetta — kun eivät myöskään sitä tunne. Siitä on seurauksena yhä kasvava väärinkäsitys toiselta puolen ja katkeruus toiselta puolen.

Kuinka toisin olisi useinkin, jos tosiasiat saisivat puhua omaa puolueetonta ja jääväämätöntä kieltään. Otetaanpa esimerkki.

Puolueeton tutkimus osoitti, että Tanskassa 6-henkisen työmiesperheen ylläpitoon menisi vuodessa, jos perhe saisi yhtä hyvää ravintoa kuin sikäläiset rangaistusvangit, mutta asuntoon, vaatteisiin y. m. nähden eläisi erinomaisen niukasti:

maaseudulla	noin 1,072 kruunua
maaseutukaupungeissa	” 1,272 ”
Köpenhaminassa	” 1,372 ”

Mutta tavalliset työmiehet ansaitsivat — yhtä puolueettomain tilastollisten tutkimusten mukaan — vuodessa, jos oli yhtämittaista työtä:

maaseudulla	noin 491	kruunua.
maaseutukaupungeissa	” 681—872	”
Köpenhaminassa	” 780—1,000	”

Tanskan työväki ei siis voi lähimainkaan saada niin riittävää ravintoa kuin rangaistusvangit. Ja kuitenkin pidetään Tanskaa verraten varakkaana maana.

Seuraukset ovatkin helposti nähtävissä. Muuan hallituksen asettama komitea punnitutti ja mittautti suuren joukon koululapsia. Tulos oli, että mökki-
läisten lapset olivat keskimäärin 1 tuuman lyhemmät ja 2—5 naulaa keveämmät kuin samanikäiset talol-
listen lapset. Köpenhaminassa osoitti tilasto, että pikkulasten kuolleisuus oli ylliluokassa 24,5 %, mutta työväenluokassa 31,5 %.

Ei luulisi, että ihminen, jolla on sydän paikallaan, tällaisia numeroita nähdessään voi ummistaa silmiään sosialiselta kysymykseltä.

Tarvitaan siis enemmän sosialista valistusta. Tarvitaan tietoa siitä, minkälaiset taloudelliset olomme todellisuudessa ovat, mitenkä epäkohtia on voitu muualla korjata j. n. e.

Ei ole monta sivistysmaata, missä olisi niin vähän tehty sosialisen valistuksen levittämiseksi kuin meillä Suomessa. Suurissa sivistysmaissa on „socialisissa museoissa“, „socialipolitisissa toimistoissa“ y. m. s.

asiaa harrastavalla tilaisuus tutustua sosiaalisen kysymyksen eri puoliin, ja suuret yhdistykset, kuten esim. kuuluisa „Fabian Society“ Englannissa, levittävät yleisölle yhteiskunnallisia kysymyksiä asiallisesti valaisevaa kirjallisuutta.

Alku tähän suuntaan olisi tehtävä meilläkin. Ja kun juuri alkuun pääseminen on sitä vaikeampi, mitä suurempaan ja monipuolisempaan työhön on ryhdyttävä, olen tahtonut tässä viitata yhteen kohtaan, josta voisi tien raivaamista alottaa.

Kävin äskettäin eräässä sosiaalisessa toimistossa, joka kyllä täyttää kipeän tarpeen, mutta ei kuitenkaan ole siksi kallis laitos, ettei taitaisi olla aivan mahdollonta saada meilläkin jotakin sen tapaista aikaan. Tarkoitan „sosialista sihteerinvirastoa“ Köpenhaminassa.

Tanskan „sosialinen sihteerinvirasto“ (Det sociale Sekretariat) perustettiin vuonna 1898. Alussa se toimi sosialista valistusta levittävän, „Udvalget til social Oplysnings Fremme“ nimisen valiokunnan alaosastona. Lokakuun 1 p. 1899 se muuttui itsenäiseksi laitokseksi, jolla on tukenaan erityinen „kontrollivaliokunta“.

„Sosiaalisen sihteerinviraston“ jokapäiväiseen toimintaan kuuluu pääasiassa: kirjaston ja lukusalin ylläpitäminen, kartuttaminen ja hoitaminen yhteiskunnallisia kysymyksiä harrastavien vapaasti käytettäväksi, aineiston kokoaminen sekä koti- että ulkomaisista aikakaus- ja sanomalehdistä, virallisista julkaisuista y. m. eri yhteiskunnallisten kysymysten valaisemiseksi, ohjauksen antaminen sekä suullisesti että kirjeellisesti



niille, jotka haluavat perehtyä johonkin sosiaalisen kysymyksen alaan, j. n. e. Virasto toimittaa omaa aikakauslehteä („Samfundets Krav“), jossa tehdään selkoa kulloinkin etualalle joutuneista sosiaalisista kysymyksistä ja seurataan yhteiskunnallisia liikkeitä. Sekä omassa huoneistossaan että muualla toimeen panee „sosialinen sihteerinvirasto“ esitelmiä ja oppikursseja sekä antaa säännöllistä opetusta yhteiskuntaopissa. Sitä paitsi on laitoksen johtaja Fernando Linderberg vuosittain pitänyt suuren joukon esitelmiä suuremmissa kokouksissa maaseudulla, yliopistollisissa lomakursseissa, kansanopistoissa j. n. e.

„Sosialista sihteerinvirastoa“ kannattavat sekä yksityiset henkilöt että yhdistykset. Yksityisten vuotuiset kannatusmaksut vaihtelevat 2:sta 50:een kruunuun, yhdistysten 6:sta 100:aan kruunuun. Yksityisiä kannattajia oli tammikuun 1 p. 1906 1,345, kannattavia yhdistyksiä 14. Vuodesta 1905 alkaen nauttii laitos vuotuista 1,500 kruunun suuruisia valtioapua.

„Sosiaalisen sihteerinviraston“ merkityt kannatusmaksut ja muu luvattu avustus olivat tammikuun 1 p.:

Vuonna	Yksityisiltä kannattajilta Kr.	Yhdistyksiltä Kr.	Kontrollivaliokunnalta Kr.	Valtiolta Kr.	Kunnalta Kr.	Yhteensä Kr.
1900	—	—	1,100	—	—	1,100
1901	487	—	1,100	—	—	1,587
1902	1,386	—	1,100	—	—	2,486
1903	1,910	—	700	—	—	2,610
1904	2,917	310	—	—	—	3,227
1905	3,486	420	—	1,500	—	5,406
1906	3,848	446	—	1,500	150	5,944

Kun näillä varoilla on ollut kartutettava kirjastoa, ylläpidettävä huoneisto, palkattava henkilökunta j. n. e., on selvä, että tulopuoli ajan mittaan käy riittämättömäksi. Muualla nouseekin tällaisten „sosialisten sihteerinvirastojen“ vuotuinen kulunkiarvio usein 4—5 kertaa niin suureksi.

Laitoksen kirjastossa oli tammikuun 1 p. 1906 4,970 nidettä. Vuotuisten kirjalainojen luku oli:

Vuonna 1900	170
” 1901	241
” 1902	496
” 1903	1,297
” 1904	1,961
” 1905	2,623

„Sosialinen sihteerinvirasto“ ei palvele mitään puoluetta. Se levittää asiallista tietoa ja sosialista valistusta, joka on yhtä tarpeellista kaikille, kuulukoot mihin puolueeseen tahansa.

Voisikohan toivoa, että se seura maassamme, joka tähän asti rajoitetulla alallaan on levittänyt jotenkin laajaperäistä sosialista valistusta, tohtisi laskea purtensa väljemmillekin vesille, toimittamalla muitakin, raittiusasian kanssa yhteydessä olevia yhteiskunnallisia kysymyksiä asiallisesti valaisevaa kirjallisuutta ja panemalla alulle yrityksen jonkunlaisen, vaikkapa vaatimattomankin sosialisen valistustoimiston aikaan saamisesta yhdessä muiden edistysseurain kanssa?

M. S.

SISÄLLYSLUETTELO:

Alkusana	Siv. 3
1. Mitä sosialistit vaativat (V. V.)	7.
2. Aatteellinen sosialismi (V. V.)	22.
3. Sosialidemokratia ja kristinusko (M. S.)	41.
4. Kansallisuuskysymys ja sosialismi (V. V.)	66.
5. Raittiusliike ja sosialismi. I. (V. V.)	80.
II. (M. S.)	89.
6. Sosialista valistusta (M. S.)	99.

Seuraavat arvokkaat raittius- ja siveellisyyskirjat

olisivat jokaisen suomalaisen tunnettavat:

Matti Helenius: Alkoholikysymys. Sosiologis-tilastotieteellinen tutkimus. Hinta 6 mk.; korukansissa 8 mk.

Matti Helenius: Alkoholikysymys tilastotieteen valossa. Hinta 4 mk.

Ylioppilaiden Raittiusyhdistyksen Julkaisuja II. Hinta 4 mk.; korukansissa 5 mk. 50 p.

Yhteistyössä. Raittiuden Ystävien julkaisu. Hinta 1 mk. 50 p.

Mandi Granfelt: Toivon työssä. Nuorison raittiuskokousten ohjelmia. Hinta vaatekansissa 2 mk.

O. W. Louhivuori: Toivon joukot. Silmäys nuorison raittiusliikkeen kehitykseen ulkomailla. Hinta 1 mk.

Viljo Hytönen: Suomen paloviinakysymys Aleksanterin I:sen aikana. Hinta 2 mk. 50 p.

Maila Talvio: Peter Wieselgren. Hinta vaatekansissa 2 mk.

Maiju Helenius: Yhdeksännentoista vuosisadan ristiretki. Piirteitä Valkonauhaliikkeen historiasta. Hinta 1 mk.

A. Fr. Svanljung: Hilda Hellman. Hinta 1 mk.

K. R. Kares: Varjele sydämesi. Mietelmiä sukupuolisiveydestä. Hinta 75 p.

Joseph Hermelin: Väkijuomien verivelka. Hinta 75 p.

Matti Tarkkanen: Raamattu ja raittiuskysymys. Hinta 60 p.

Anja Tuulonen: Vilahduksia. Raittius- ja siveellisyysker-tomuskokoelma. Hinta 1 mk. 50 p.

Malvina Bråkenhjelm: Tehtailijan perillinen. Raittiusromaani. Hinta 2 mk.

Kirje- ja tilausosoite: Raittiuden Ystävät, Helsinki.

Hinta 1 mk. 25 p.